

ในหนังสือ หยาดฝน ซึ่งองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อมธ.) จัดพิมพ์แจกในงานรับเพื่อนใหม่ ปี 2519 มีข้อความตอนหนึ่งเขียนไว้ว่า

ประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยของฉันเป็นสิ่งที่ฉันภาคภูมิใจหลวงานี้ หากจะมีใครก็ตามที่ก้าวออกมาข้างหน้า และที่หน้าค้วมหาวิทยาลัยของฉันต่าง ๆ นานา ไม่ว่าจะเป็นคอมมิวนิสต์ หรืออะไรก็ตาม ฉันก็จะสบตาเขาอย่างไม่อับอาย แต่จะถามเขากลับไปว่า ธรรมศาสตร์ของฉันเคยละทิ้งประชาชนหรือไม่ มีสักครั้งใหม่ที่ธรรมศาสตร์ขึ้นอยู่กับประชาชน มหาวิทยาลัยของฉันเคยถูกประชาชน เคยวิตรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนบ้างไหม.....

แน่นอน

ฉันจะเลยสำคัญไปเช่นนั้น อย่างหนักแน่น และภาคภูมิใจ

สำหรับบางสิ่ง บางคน ประวัติศาสตร์อาจจะเป็ความน่าอับอายข้ขาด แต่สำหรับธรรมศาสตร์ของฉัน เรามีแต่ความภาคภูมิใจเท่านั้นที่จะกล่าวขานถึง ข้อความข้างต้นนี้ ถูกคัดลอกเอาไปตีพิมพ์ซ้ำในที่ต่าง ๆ อีกหลายครั้ง รวมทั้งในหนังสือรอยยิ้มในวันนี้ ของคณะกรรมการบัณฑิต ปีการศึกษา 2522 ด้วย ในงานฟุตบอลประเพณีเมื่อ 2 - 3 ปีที่แล้ว ก็มีโปสเตอร์ผ้าเขียนคำขวัญ ที่มีเนื้อหาคล้ายกันนี้ว่า “ประวัติศาสตร์ของธรรมศาสตร์คือ ประวัติศาสตร์ของประชาชน”

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

มหาวิทยาลัย วิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง กับการเมืองไทย: เค้าโครงประวัติศาสตร์ ๕๐ ปี

ข้อความและคำขวัญทั้งสองนี้ ฟังดูออกจะเชิงโอ้อวดไม่น้อย แม้จะมีส่วนจริงอยู่บ้าง กล่าวคือ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ในบรรดาสถาบันอุดมศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย นั้น มีธรรมศาสตร์เพียงแห่งเดียวที่มีพัฒนาการใกล้ชิดกับการเมืองไทยมาโดยตลอดจนมีกล่าวกันว่า “*ระบอบการเมืองไทย ให้คู่กับธรรมศาสตร์*” ยิ่งในระยะหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ความเกี่ยวพันระหว่างธรรมศาสตร์กับการเมืองไทยก็ไม่เป็นที่สงสัยกันแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีความพยายามน้อยมาก ทั้งในหมู่คนนอกและคนในแวดวงชาวธรรมศาสตร์เอง ที่จะเขียนประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้อย่างเป็นทางการเป็นขั้นเป็นอัน นอกจากคำขวัญและข้อความทำนอง “*ปลูกเร่ว*” ที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนั้นแล้ว งานเขียนเกี่ยวกับประวัติ-มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นการเล่าแบบ “*ตำนาน*” เสียมากกว่า (คือสนใจที่จะ “*ยกย่องเชิดชู*” มากกว่าจะวิเคราะห์ข้อมูลข้อเท็จจริง) บทความนี้เป็นความพยายามส่วนหนึ่งในอันที่จะ “*ทบทวน*” เขียนประวัติของมหาวิทยาลัยเสียใหม่ให้มีลักษณะของการวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้น โดยอาศัยหลักการทางทฤษฎีบางอย่าง แต่เนื่องจากเวลาและความสามารถของผู้เขียนมีจำกัด บทความนี้ จึงเป็นเพียงการทบทวนเสนอในรูปของ “*เค้าโครง*” (outline) ประวัติศาสตร์เท่านั้น

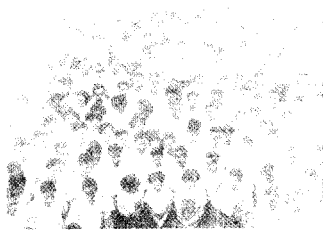
ความเป็นมาและแบบแผนของการเล่า “*ตำนาน*” มธก.

ก่อนที่จะพิจารณาเค้าโครงประวัติศาสตร์ในรอบ 50 ปีของมธก. ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับความเป็นมาและแบบแผน (pattern) ของการเล่าประวัติมธก.แบบที่เรียกว่า “*ตำนาน*”

ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า ธรรมศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยที่นิยมเล่าประวัติตัวเองมากที่สุด “*ความนิยม*” นี้ อาจเห็นได้ง่าย ๆ จากงานรับเพื่อนใหม่ในระบอบไม่กี่ปีมานี้ ในปี 2522 คณะกรรมการจัดงานรับเพื่อนใหม่ กำหนดให้พี่เลี้ยงพูดคุยกับเพื่อนใหม่ใน 3 ประเด็นคือ การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย, *ประวัติมธก.* และปัญหาสังคมไทย ปีถัดมา (2523) เนื่องจากเห็นว่า เนื้อหาของการพูดคุยในปีก่อน “*หนัก*” เกินไป จึงให้ลดลงเหลือเพียง 2 หัวข้อ คือ การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย และ *ประวัติมธก.* (ในส่วนที่เกี่ยวกับ ชีวิตในมหาวิทยาลัย ก็ให้ “*ลด*” เนื้อหาลง จากที่เคยเน้นการทำกิจกรรม มาเป็นการพูดถึง ชีวิตที่ “*มีค่า*” ทั่ว ๆ ไป)

ประวัติมธก. ที่นิยมเล่ากันนี้ มีลักษณะเป็นแบบแผน (pattern) เดียวกัน กล่าวคือ พูดถึงการก่อตั้งมหาวิทยาลัยในฐานะเครื่องมือให้การศึกษาประชาชนใน “*ระบอบใหม่*” (2477) จากนั้นก็กระโดดข้ามไปเล่าการต่อสู้ในสมัยหลัง 2490 อันได้แก่ กรณีการคัดค้านเนติบัณฑิตสภา (2491), คัดค้านกฎพ.ที่ 110 (2493), กรณี “*สันติภาพ*” (2493 - 2495), “*ขบวนการ 11 ตุลาคม 2495*”, วันธรรมศาสตร์ สำนึกที่ 5 พฤศจิกายน 2495 และการคัดค้านเลือกตั้งสกปรก 2500 จากนั้น ก็กระโดดข้ามอีกครั้ง มาเล่าเหตุการณ์ในช่วงก่อน “*14 ตุลา*” เช่น การคัดค้านประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 299 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เกี่ยวกับ “*ความนิยม*” ในการเล่าประวัติมธก. กล่าวคือ ความนิยมที่ว่านี้เพิ่งจะเริ่มขึ้นในระบอบไม่กี่ปีมานี้เอง ย้อนหลังไปก่อนหน้าหน้านี้อีก *หลายทศวรรษ* จะตีพิมพ์ข้อความข้างบนนั้นเพียง 3 ปี ในเดือนมิถุนายน 2516 เมื่อ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ที่มี สุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการ จัดทำฉบับนิสิตนักศึกษา โดยมีวาทกรรม จากรามคำแหง เป็นบรรณากร และ บัณฑิต เองนิรัตน์ จากธรรมศาสตร์ ประจำ

กองบรรณาธิการ¹ ในบทรายงานของกองบรรณาธิการ เรื่อง "นักศึกษา 16 : คลื่นลูกใหม่ของพลัง" ซึ่งกล่าวถึง การเคลื่อนไหวของนักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมา เมื่อกล่าวถึงธรรมศาสตร์ ในหัวข้อ "อันจึงมาหาความหมาย และหายไปกับความเงียบ" ผู้เขียนบทความกล่าวว่า

หากเป้าหมายของมหาวิทยาลัย คือการพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนที่มีเหตุผล มีคุณค่า มีความสามารถที่จะเป็นฟันเฟืองหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมให้ไปสู่จุดที่ดีขึ้น ธรรมศาสตร์ในทศวรรษที่แล้ว รู้ดีที่จะอยู่ห่างไกล และถ้าหากจะใช้กิจกรรมนักศึกษาเป็นเครื่องวัดระดับความก้าวหน้าของนักศึกษาที่มี นักศึกษาธรรมศาสตร์ก็ดูจะก้าวหน้าไปไม่ถึงความเป็น "ปัญญาชน" ทำได้นัก หากจะถามว่า นักศึกษาในทศวรรษที่แล้วทำอะไรบ้าง เขาก็อาจจะลำดับความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษา ได้ดังต่อไปนี้ ลำดับแรกคือ ร้องเพลงเชียร์และเล่นกีฬากีฬา (อาจมีการตีกันเป็นรายการแถม) ลำดับสอง คือการจัดงานบอลล์ จัดงานรุ่นงานรับน้อง งานขอบคุณพี่ งานบัณฑิต เป็นต้น...

หมายความว่า ก่อนหน้าจะเกิด "14 ตุลา" เพียง 3 เดือน (มิถุนายน 2516) นักศึกษารุ่นนั้นยังมองประวัติมหาวิทยาลัย ด้วยความรู้สึกไม่สู้จะชื่นชมนัก ยิ่งถ้าย้อนไปก่อนหน้านั้น 3 - 4 ปี นักศึกษาที่พอจะมีความคิดความอ่านสักหน่อย ก็ถึงกับเปรียบเทียบบทมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็น "คุก" เลยทีเดียว (วิทยากร เชียงกูล, "ฉันเพียงแต่อยากจะทำอะไรไปข้างนอก")

ถ้าเช่นนั้น ความรู้สึก "ชื่นชม" หรือ "ภาคภูมิใจ" ในประวัติมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นเมื่อไร? จุดเริ่มต้นของความนิยมเล่าประวัติมหาวิทยาลัยอยู่ที่ไหน? ปัญหาที่ผู้เขียนยังไม่สามารถชี้ให้ชัดเจนไปได้ แต่ขอสันนิษฐานจากหลักฐานบางอย่างว่า น่าจะเพิ่งเกิดขึ้นในช่วงปลายปี 2518 นี้เอง ปีนั้น อมร. ได้เข้าร่วมจัดงาน "วันธรรมศาสตร์สามัคคี 10 ธันวาคม" เป็นครั้งแรก

(ก่อนหน้านั้น งาน "10 ธันวาคม" เป็นงานที่ซบเซาและเกือบไม่มีความหมายใด ๆ) พร้อมกันนั้นอมร. ยังได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มเล็กชื่อ "บนเส้นทางแห่งการต่อสู้" แจกจ่ายนักศึกษา ในหนังสือเล่มดังกล่าว มีการเล่าประวัติธรรมศาสตร์ตั้งแต่ 2477 ถึง 2518 ซึ่งต่อมา ได้กลายเป็น "แบบแผน" ให้นักศึกษารุ่นหลัง นำมาใช้เล่ากัน (เอกสาร "คู่มือพี่เลี้ยง" ส่วนที่เกี่ยวกับ ประวัติ มธก. ก็คัดลอกจากหนังสือเล่มนี้)

การที่ อมร. จัดงาน "10 ธันวาคม" และพิมพ์หนังสือเล่มนี้ในปีนั้น ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ หากเป็นผลจากสถานการณ์ทั้งของขบวนการนักศึกษา และของธรรมศาสตร์เอง กล่าวคือในเดือนสิงหาคมปีนั้นได้เกิดกรณี "กระทิงแดง" บุกเผาธรรมศาสตร์ หลังเหตุการณ์ดังกล่าวภายในมหาวิทยาลัย การโจมตี อมร. และการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเมือง ได้ขึ้นสู่กระแสสูง จน อมร. ชุดนั้น ต้องลาออกไป มีการเลือกตั้งกลางปีการศึกษา การขับเคลื่อนทางนโยบายระหว่างพรรคคู่แข่งกัน เป็นไปอย่างดุเดือด (ธรรมศาสตร์ควรอยู่การเมืองหรือไม่? เพียงใด?) ผลที่สุด ผู้สมัครจากพรรค "พลังธรรม - ยุทธอง" ซึ่งเคยเป็น อมร. ชุดเดิม ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น เหตุการณ์ดังกล่าว และสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ที่ขบวนการนักศึกษาถูกโจมตีหนัก มีผลทำให้ อมร. เริ่มปรับตัวเอง หันมาสนใจ "งานภายใน" โดยเฉพาะ "งานประเพณี" มากขึ้น และนี่เอง ที่กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามาจัดงาน "10 ธันวาคม". งานฟุตบอลประเพณี, งานลอยกระทง, งานวันสถาปนามหาวิทยาลัย, งานวันปีใหม่, งานสงกรานต์ และงาน "เพื่อนใหม่" เป็นต้นสรุปแล้ว งานที่เรา "คุ้นเคย" กันเหล่านี้ (งานที่ใช้รูปแบบ "เก่า" แต่เนื้อหา "ใหม่" อย่างเช่น งานบัณฑิตนี้แหละ) เพิ่งจะเกิดขึ้นในช่วงปลายปี 2518 เท่านั้น

ในที่นี้ จำเป็นต้องย้ำว่า ผู้เขียนกล่าวว่า ความ "นิยม" เล่าประวัติมหาวิทยาลัย เพิ่งเริ่มในช่วงปลายปี 2518 นั้น ไม่ได้หมายถึง

ความว่า ก่อนหน้านั้น จะไม่มีการกล่าวถึง ประวัติมหาวิทยาลัยในเชิง “วาทกรรม” เลย ความจริง หลังกรณี “14 ตุลา” เกิดปฏิวัติของ ธรรมศาสตร์ได้สูงขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ในปี 2517 สมาคมรัฐศาสตร์ และกลุ่มกิจกรรม รัฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ได้จัดพิมพ์หนังสือ ประวัติการต่อสู้ของนักศึกษาธรรมศาสตร์และการเมือง ของ สมาน สุวรรณโชติ ซึ่งกล่าวถึงประวัติ มธก. ในช่วง 2477 – 2499 ออกจำหน่ายในราคา 3 บาท (พ็อกเก็ตบุ๊ก 86 หน้า) แต่หนังสือ เล่มนี้ก็ไม่แพร่หลายนัก (จนกระทั่งบัดนี้) ในหนังสือฉบับเพื่อนใหม่ ปี 2517 มีบทกลอน ของวิจิตร ศรีสังข์ “ณ แคว้นธรรม คำไทย ใน ดินนี้...” และ “หากชาติใดมีเจ้าพระยาทำพระจันทร์...” (ซึ่งกล่าวกันว่า เปลื้อง วรรณศรี เป็นผู้แต่ง) แต่ก็ไม่ได้กล่าวถึง ประวัติธรรมศาสตร์อย่างเป็นระบบแต่อย่างใด และที่สำคัญ คือ ความคิดเกี่ยวกับการใช้ “ของเก่า” ให้เป็นประโยชน์ นั้น ยังไม่ได้ก่อรูปอย่างชัดเจน จนกว่าจะถึง ช่วงปลายปี 2518 สรุปแล้ว ความนิยมในการ เล่า “ตำนาน” มธก. อย่างเป็นลำเป็นสัน เริ่ม ขึ้นพร้อมกับการ “ปรับตัว” ของขบวนการ นักศึกษาไทยในขณะนั้นนั่นเอง

ในส่วนที่เกี่ยวกับแบบแผน (pattern) ของตำนานนี้ มีข้อสังเกตว่า จะเน้นที่ ประวัติศาสตร์ใน 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงครึ่งแรก ของทศวรรษ 2490 (ประมาณ 2490 – 2495) และครึ่งหลังของทศวรรษ 2510 (ประมาณ 2515 – 2520) การเล่าแบบนี้ไม่ทำให้มองเห็น ภาพความต่อเนื่องของประวัติศาสตร์ขบวนการ ขณะเดียวกัน ก็ไม่สามารถอธิบายได้ว่า เหตุใดการเคลื่อนไหวที่ดู “ใหญ่โต” จึงจำเพาะมา เกิดขึ้นในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 2490 และครึ่งหลังของทศวรรษ 2510 ขณะที่ช่วง อื่น ๆ ที่เหลือ “เวียบหาย” ไป ข้อจำกัดของ การเล่าประวัติมธก.แบบ “ตำนาน” นี้ เป็น ผลมาจากการตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่าง พัฒนาการของมหาวิทยาลัยกับพัฒนาการของ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ - สังคม (socio -

economic formation) ของไทยในช่วงประมาณ ครึ่งศตวรรษมานี้

ความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจการเมืองไทย: ปัญหาการแบ่งยุคประ-วัติศาสตร์

ปัจจุบัน ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่มากว่า เราควรจะแบ่งยุคประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ อย่างไร บางท่านเสนอว่า ควรถือเอาปี 2398 เมื่อไทยเริ่มทำสนธิสัญญาบาวริงกับฝรั่งเป็น เกณฑ์ บางท่านเสนอให้นับปีที่รัชกาลที่ 5 ทำการปฏิรูปใหญ่ เป็นหลัก (พ.ศ. 2435 โดยประมาณ) และบางท่านก็เสนอให้ถือเอา การปฏิวัติ 2475 เป็นช่วงเริ่มต้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่ซับซ้อนลงไปกว่านั้นอีก เช่น จะประเมินการรัฐประหารปี 2490, การยึด อำนาจของสฤษดิ์ ปี 2501 และกรณี “14 ตุลาคม 2516” อย่างไรเป็นต้น ปัญหาการประเมิน หรือแบ่งยุคประวัติศาสตร์นี้ มีผลต่อการ วิเคราะห์ประวัติของมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้อง ทำการพิจารณาหาข้อยุติเสียก่อน

ตามทัศนะของผู้เขียน เราควรแบ่ง พัฒนาการของเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ไทย ในยุคที่ถือเอาได้เป็น 3 ช่วงใหญ่ ๆ โดย ถือเอาปี 2398 เป็นจุดเริ่มต้น ดังนี้ ช่วงแรก จากปี 2398 ถึงการปฏิวัติ 2475, ช่วงที่สอง จาก 2475 ถึง 2500 และช่วงที่สาม จาก 2500 ถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพราะ หลังการทำสนธิสัญญา กับฝรั่งในปี 2398 เศรษฐกิจ สังคมไทยเริ่ม เปลี่ยนไปที่ละขั้น กล่าวคือได้เริ่มเข้าสู่วงจร ของระบบทุนนิยมโลก (capitalist world system) ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประเทศ

ทุนนิยมบริวาร หรือทุนนิยมส่วนรอบนอก (periphery capitalism) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจักรวรรดินิยม (ที่สำคัญคือ อังกฤษ) ซึ่งเป็นเมืองแม่ (center) กับประเทศไทยที่เป็นบริวาร (periphery) อยู่ในลักษณะที่ไทยเป็นฝ่ายพึ่งพิง (dependent) ขายวัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตรให้ประเทศเมืองแม่ และรับซื้อ (เป็นตลาดให้แก่) สินค้าอุตสาหกรรมจากประเทศเหล่านั้นในราคาที่แพงกว่า ความสัมพันธ์อย่างไม่เท่าเทียมกันนี้ ดำเนินไปโดยผ่านชนชั้นปกครอง อันได้แก่ เจ้าศักดินา และนายทุนชาวจีน อย่างไรก็ตาม พร้อม ๆ กับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ภายในประเทศก็เริ่มเกิด “ชนชั้นกลาง” ขึ้นจำนวนหนึ่งคนเหล่านี้โดยมากเติบโตขึ้นในระบบการศึกษาสมัยใหม่ (ที่เรียกว่า “การศึกษาแบบทฤษฎี” และระบบราชการ (ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน) “ชนชั้นกลาง” เหล่านี้ เป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมภายในประเทศ ซึ่งขัดแย้งกับความสัมพันธ์แบบเมืองแม่ - บริวาร ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ความขัดแย้งระหว่างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและระหว่างชนชั้นนี้ แสดงออกมาในรูปความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพวก “เจ้า” (และนายทุนจีน) กับ “ราษฎร” (ส่วนมากคือชนชั้นกลางในระบบราชการ) จุดระเบิดของความขัดแย้งนี้คือ “การปฏิวัติ 2475” ซึ่งกลุ่มหลังโค่นอำนาจทางการเมืองของกลุ่มแรกลงไป คือสภาพการณ์คร่าว ๆ ในช่วงที่หนึ่ง

ช่วงที่สอง จากปี 2475 - 2500 หลังจาก “ชนชั้นกลาง” ซึ่งมี “คณะราษฎร” เป็นตัวแทนได้รับชัยชนะในการปฏิวัติแล้ว พวกเขาก็พยายามไปสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของตน ที่สำคัญก็โดยอาศัยระบบราชการที่พวกเขามีความสัมพันธ์มาแต่เดิม นโยบายเศรษฐกิจและการเมืองแบบ “ชาตินิยม” ในยุคจอมพลป.พิบูลสงคราม (2481 - 2487 และ 2490 - 2500) ก็คือการแสดงออกอย่างรวมศูนย์ของความพยายามของชนชั้นกลางที่ขึ้น

มาใหม่ในการต่อสู้กับความสัมพันธ์แบบเก่าระหว่างเมืองแม่ - บริวาร (ที่มี เจ้าศักดินา และนายทุนจีนเป็นตัวแทน) นั่นเอง ความพยายามนี้ (ซึ่งออกมาในรูปของการจัดตั้งวิสาหกิจของรัฐจำนวนมาก) มีผลในการสกัดกั้นความสัมพันธ์แบบเก่าบ้าง แต่ไม่ถึงที่สุด โดยเฉพาะในระยะประมาณ 10 ปีสุดท้าย (2490 - 2500) จักรวรรดินิยม (ที่สำคัญคืออเมริกา) เริ่มกลับเข้ามาบีบบังคับทางเศรษฐกิจไทย นายทุนจีน ก็เริ่มหันเข้าหารัฐบาล และมีส่วนร่วมในการจัดการทางเศรษฐกิจอีก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ระยะเวลา 10 ปีนี้ เป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน จากความสัมพันธ์แบบทุนนิยมภายใน (ที่คณะราษฎรเป็นตัวแทน) ซึ่งมีลักษณะอ่อนแอ กลับไปเป็นความสัมพันธ์แบบเมืองแม่ - บริวาร ที่ไทยต้องพึ่งพิงจักรวรรดินิยมอีกครั้ง

ช่วงที่สาม จากปี 2500 - ปัจจุบัน การรัฐประหารของสฤษดิ์ ได้ช่วงเร่งให้กระบวนการที่เกิดขึ้นในระยะ 10 ปีสุดท้ายของช่วงที่แล้วบรรลุผลเร็วยิ่งขึ้น ประเทศไทยถูกดึงกลับเข้าไปอยู่ในระบบทุนนิยมโลกอย่างเต็มตัวโดยผ่าน นโยบาย “ส่งเสริมการลงทุน” และ “อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า” ของสฤษดิ์ การกลับเข้าไปพึ่งพิงจักรวรรดินิยมในครั้งหลัง (โดยเปลี่ยนจากอังกฤษเป็นอเมริกา) นี้ มีลักษณะที่ “กระชับและแน่นแฟ้น” กว่าในช่วงแรก (2398 - 2475) อย่างมาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศจักรวรรดินิยมเองได้พัฒนาระดับทางเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีของตนให้สูงขึ้นอย่างมาก (อเมริกาเป็นตัวแทนของการพัฒนาที่ว่านี้) ความสัมพันธ์แบบไม่เท่าเทียมกันระหว่างเมืองแม่ - บริวารจึงเปลี่ยนจากความสัมพันธ์ในเชิงการค้า (ประเทศเมืองแม่ซื้อวัตถุดิบและขายสินค้าอุตสาหกรรม) มาเป็นความสัมพันธ์ในเชิงการลงทุน จักรวรรดินิยมลงทุนออกนอกประเทศ ไปสร้างกิจการอุตสาหกรรมในประเทศด้อยพัฒนาที่เป็นบริวารทั้งหลาย ซึ่ง

ก็หมายความว่า ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศบราซิลจะถูกยกสูง ขึ้นด้วย ประเทศเหล่านี้กลายเป็น*แหล่งที่ตั้ง*ของการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อตลาดโลก ประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่ดี กล่าวคือ แม้จะเข้าร่วมในระบบเศรษฐกิจโลก ตั้งแต่ 2398 แล้ว แต่การผลิตทางอุตสาหกรรมจริง ๆ เพิ่งมาเริ่มหลัง 2500 เท่านั้น

การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างเมืองแม่ - บราซิล ในไทยช่วงหลัง 2500 ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบเมืองหึ่งนี้ มีผลทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมบางประการในสังคมไทย กล่าวคือ ก่อนหน้า 2500 ไม่ว่าจะในช่วง 2398 - 2475 หรือ 2475 - 2500 ระบบเศรษฐกิจของไทยผูกพันอยู่กับระบบราชการเป็นส่วนใหญ่ (ช่วงแรกผ่านพ่อค้าและนายทุนจีน ช่วงหลังผ่านรัฐวิสาหกิจของ “คณะราษฎร”) ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีก่อน 2500 ทำให้การดำเนินงานทางเศรษฐกิจที่อาศัยระบบราชการนี้ สามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งก็หมายความว่า โครงสร้างทางชนชั้นของสังคมจะไม่เกิดการ “ไหวตัว” หรือเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก แต่หลัง 2500 การเกิดขึ้นของการผลิตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทำให้การบริหารงานเศรษฐกิจที่ผูกติดกับระบบราชการ ไม่สามารถรองรับได้อีกต่อไป เศรษฐกิจ*ภาคเอกชน* ของไทยได้เกิดขึ้นและขยายตัวไปเป็นครั้งแรกในช่วงนี้เอง การขยายตัวของเศรษฐกิจแบบนี้ (อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง, พาณิชยกรรม ที่มีเครื่องจักรทันสมัย) เรียกเรื่องต้องการนักบริหาร, นักธุรกิจ และนักเทคนิค (technician) จำนวนมากมายมหาศาล มหาวิทยาลัย, วิทยาลัย, โรงเรียนพาณิชย์, โรงเรียนช่างกล ฯลฯ ถูกสร้างขึ้นมากมายในช่วงนี้ เพื่อผลิตนักเทคนิค นักบริหาร ออกไปตอบสนองการขยายตัวของเศรษฐกิจเอกชน การตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงในปี 2514 ก็คือ จุดสุดยอดของการสร้างเทคนิคเข็ช่น ที่ว่านี้ ตามตัวแล้ว

ปรากฏว่า หลัง 2500 เป็นต้นมา ผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและสถาบันอื่น ๆ กว่าร้อยละ 50 เข้าสู่ภาคเศรษฐกิจของเอกชน (ก่อนหน้านั้น ส่วนใหญ่เข้าสู่ระบบราชการ) ทั้งนี้ หมายความว่า หลัง 2500 ได้เกิด “กองทัพอองชนชั้นกลาง ที่อยู่นอกระบบราชการจำนวนมากขึ้นมาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

“ชนชั้นกลาง” เหล่านี้ ก็คือกลุ่มกำลังสำคัญที่มาขัดแย้งกับระบบการบริหารของรัฐบาลแบบผูกขาดอำนาจโดยคนกลุ่มเดียว ที่มีถนอม-ประภาส เป็นตัวแทน ความขัดแย้งนี้ค่อย ๆ สะสมเป็นเวลาหลายปี จนเกิดระเบิดขึ้นในกรณี “14 ตุลาคม 2516” หลังจากนั้นเป็นต้นมา การเมืองไทยก็เริ่มปรับสู่ระยะใหม่ นั่นคือระยะที่*กลุ่มและชนชั้นต่าง ๆ* เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (ที่เสนอห์ จามริก เรียกว่า “การเมืองของมวลชน”) โดยเฉพาะ คือ กลุ่มชนชั้นกลางระดับกลาง (นักศึกษา ปัญญาชน) และชนชั้นกลางระดับสูง (นักธุรกิจ นักบริหาร นักการเมือง) ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า ช่วงที่*สาม* จาก 2500 จนถึงปัจจุบันนี้ อาจแบ่งได้เป็น 2 ระยะคือ *ระยะแรก* จาก 2500 - 2516 และ*ระยะที่สอง* จาก 2516 ถึงปัจจุบัน

อาศัยการวิเคราะห์และแบ่งช่วงหรือระยะของประวัติศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นนี้² ทำให้เราสามารถพิจารณาประวัติ มธก. ได้ อย่างเป็นระบบ และ “เป็นจริง” ยิ่งขึ้น

เค้าโครงประวัติ มธก. กับความเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจการเมือง ไทยในรอบ ๕๐ ปี

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า การสถาปนา มธก. เมื่อปี 2477 นั้น เป็นผลโดยตรงมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือการปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475 หนังสือ *นิติศาสตร์ ฉบับวิวัฒนาการใหม่* (2500) เคยกล่าวไว้ว่า “...เกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิวัติ เป็นคอกองของการคืนชนชั้นต่อผู้-แม่โขม บุตรแห่งการปฏิวัติทุนนิยม 2475” หนังสือ *มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง : กำเนิดและความเกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตย* ของ บุญเย็น วอทอง ก็พยายามศึกษาถึงกำเนิดของ มธก. ในฐานะที่เป็น “อุปการณ” ของ “ระบอบใหม่” ที่เพิ่งสร้างขึ้นหลัง 2475 อย่างไรก็ดีคาม ดูเหมือนว่า จะยังไม่มีการกล่าวถึง หรือศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง มธก. กับ “คณะราษฎร” อย่างจริงจัง ในที่นี้ ผู้เขียนขอเสนอว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง มธก. กับ “2475” หรือกับ “คณะราษฎร” นั้น มีมากกว่าที่เข้าใจกันทั่วไป กล่าวคือ มธก. หาได้เป็นเพียง “เครื่องมือ” ของ “คณะราษฎร” ในการให้การศึกษาทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์การเมือง ในระยะแรกของระบอบใหม่เท่านั้น หาก มธก. ยังเป็นเสมือนภาพสะท้อน “ชะตากรรม” ของ “คณะราษฎร” ในฐานะเป็นตัวแทน “ชนชั้นกลาง” ที่ขึ้นมาขัดแย้งกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการเมืองแบบเก่า (แบบเมืองแม่ - บิรวาร) ในช่วง 2475 - 2500 แต่ล้มเหลวไปในที่สุดด้วย ความรุ่งโรจน์และอับเฉาของ “คณะราษฎร” ในช่วง 2475 - 2500 ได้สะท้อนออกมาเป็นความรุ่งโรจน์และอับเฉาของ มธก. ความพ่ายแพ้เฉพาะส่วนที่ “คณะราษฎร” (ชน

ชั้นกลาง) มีต่อความสัมพันธ์แบบเมืองแม่ - บิรวาร หลังปี 2490 และความพ่ายแพ้อย่างทั่วถ้วน หลังปี 2500 นั้น ได้สะท้อนเข้ามาในประวัติของ มธก. ด้วย

จากข้อสมมุติฐานดังกล่าว เราอาจแบ่งประวัติ มธก. ในรอบ 48 ปี ออกได้เป็น 2 ช่วงใหญ่ ๆ คือ ช่วง 2477 - 2500 และ ช่วง 2500 - ปัจจุบัน

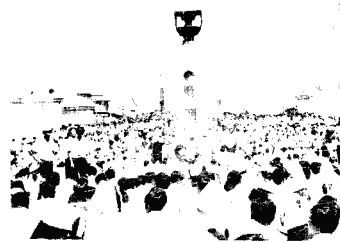
ช่วงแรก 2477 - 2500 แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง 2477 - 2490 มธก. อยู่ในฐานะเป็น “ตัวแทน” ของ “คณะราษฎร” หรือ “ชนชั้นกลาง” ที่พยายามต่อสู้เพื่อสร้างฐานอำนาจ ทางเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมของตน (โดยผ่านนโยบาย “เสรีนิยม” ในช่วง 2475 - 2480, 2488 - 2490 และผ่านนโยบาย “ชาตินิยม” ในช่วง 2481 - 2487³) ระยะที่สอง 2490 - 2500 มธก. อยู่ในฐานะเป็นตัวแทนของ “คณะราษฎร” หรือชนชั้นกลาง ที่พยายามคืนชนชั้นต่อสู้เพื่อยับยั้งการฟื้นตัวของความสัมพันธ์แบบเมืองแม่ - บิรวาร (แสดงออกเป็นการต่อสู้คัดค้านนโยบาย “ตามกันอเมริกา” ของรัฐบาลจอมพล ป. ยุคหลัง) ซึ่งในที่สุดก็ล้มเหลวลง โดยการรัฐประหารของสฤษดิ์

ช่วงหลัง 2500 - ปัจจุบัน มธก. (มธ.) อยู่ในฐานะเป็น “เครื่องมือ” ของระบอบทุนนิยมแบบพึ่งพา (dependent capitalism) หรือความสัมพันธ์แบบเมืองแม่ - บิรวารที่สร้างขึ้น (อีกครั้ง) ตั้งแต่ยุคสฤษดิ์เป็นต้นมา มธก. (มธ.) เป็นอุปการณสำคัญในการผลิต “นักเทคนิค” (technician) ด้านสังคมศาสตร์ออกไป “ป้อน” หรือสนองตอบการขยายตัวของเศรษฐกิจ หลัง 2500 (รูปธรรมอย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงการเป็น “โรงงานผลิตนักเทคนิค” ให้ระบอบทุนนิยมพึ่งพานี้ ก็คือ การเปลี่ยนแปลงเป็นมหาวิทยาลัย “ปึก” และการขยายตัวของ “คณะเศรษฐศาสตร์”) อย่างไรก็ดีตาม การผลิตนักเทคนิคเพื่อป้อนระบบนี้ มาถึงจุดขีดแย้งใน

ตัวเอง ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2510 (ราว ๆ 2515 - 2520) กล่าวคือ ขณะที่ระบอบทุนนิยมพึ่งพา ได้สร้างนักเทคนิคที่มีความรู้สมัยใหม่ ซึ่งโดยทั่วไปเป็นปัญญาชนชนชั้นกลาง ขึ้นจำนวนมากนี้ รัฐบาลหรือกลไกทางการเมืองยังมีลักษณะหยุดนิ่งตายตัว และผูกขาดอยู่ในมือคนกลุ่มเดียว ความขัดแย้งระหว่างสองด้าน (คือ ความขยายตัวของระบอบเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคมกับความหยุดนิ่งของระบอบการเมือง) จึงเกิดขึ้น และ “นักเทคนิค” ที่ระบอบทุนนิยมสร้างขึ้น จึงกลายเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลของระบอบนั่นเอง (ดูคำอธิบายเรื่องนี้ในตอนที่แล้ว) มธก. (มธ.) ในฐานะเป็นศูนย์รวมของนักเทคนิคทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะใกล้ชิด “การเมือง” มากกว่านักเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ จึงกลายเป็นจุดรวมของความขัดแย้งนี้ (มธ. เป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวในประเทศไทย ที่นักศึกษาสายสังคมศาสตร์ล้วน ๆ มารวมอยู่ด้วยกันในที่แห่งเดียวภายใน “ภูมิประเทศ” อันเหมาะสม คือ มีพื้นที่จำกัด และใกล้ชิดสถานที่สำคัญ ๆ ทางการเมือง) เมื่อมองจากในแง่นี้ ผู้เขียนจึงขอ “ทดลอง” เสนอว่า นอกจาก “ขบวนการ 14 ตุลาคม” จะไม่ใช่ “อุบัติเหตุ” แล้ว การที่ขบวนการเคลื่อนไหวดังกล่าวมารวมศูนย์ที่ธรรมศาสตร์มากที่สุด ก็ไม่น่าจะเป็น “อุบัติเหตุ” ด้วย

โดยสรุป ช่วงหลัง จากปี 2500 ถึงปัจจุบัน อาจแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง จาก 2500 ถึง 2516 และระยะที่สอง จากปี 2516 ถึงปัจจุบัน ระยะที่หนึ่งเป็นระยะที่การพัฒนาของ มธก. (มธ.) ในฐานะเป็นเครื่องมือผลิตนักเทคนิคทางสังคมศาสตร์ของระบอบทุนนิยมพึ่งพา อยู่ในภาวะ “มั่นคง และมีเสถียรภาพ” (คือสนองตอบต่อระบอบทุนนิยมได้เต็มที่) ส่วนระยะที่สอง เป็นระยะของ “วิกฤตการณ์” แห่งการผลิตนักเทคนิค (คือแทนที่จะออกมารับใช้ระบอบอย่างเดียว กลับหันมาแอนตี้ระบอบ - อย่างน้อยที่สุดก็ในบางส่วน - เสียเอง)

“ความเป็นจริง” ในประวัติ มธก. : ข้อสังเกตบางประการ

ถ้าหากวิเคราะห์ประวัติ มธก. โดยแบ่งเป็นช่วงและระยะ ตามที่ผู้เขียนพยายามจะ “ทดลอง” เสนอข้างต้น (ซึ่งอาจล้มเหลว) นั้นแล้ว ก็คงพอจะตอบคำถามที่ตั้งขึ้นไว้ในตอนต้นของบทความนี้ได้บ้าง นั่นคือ เหตุใดประวัติหรือ “ตำนาน” มธก. ที่ผ่าน ๆ มา จึงมักมีเหตุการณ์เฉพาะในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 2490 (2490 - 2495) และครึ่งหลังของทศวรรษ 2510 (2515 - 2520) เท่านั้น? คำตอบต่อปัญหานี้ (ตามทัศนะของผู้เขียน) ก็คือ “มันจะต้องเป็น (ควรจะเป็น) ไปเช่นนั้น” ทั้งนี้เพราะในระยะแรกของช่วง 2477 - 2500 (คือระหว่างปี 2477 - 2490) นั้น เป็นระยะที่ “คณะราษฎร” หรือชนชั้นกลาง ซึ่งกำลังพยายามสร้าง “ทุนนิยมโดยรัฐ” มีอำนาจทางการเมืองเต็มที่ มธก. ในฐานะเป็นเครื่องมือ, กลไก หรือภาพสะท้อน ของคนกลุ่มนี้ จึงสามารถขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว “ราบรื่น” (ระหว่างปี 2477 - 2496 มีผู้สมัครเข้าเรียนระดับปริญญาตรี 23, 047 คน สำเร็จการศึกษา 5,427 คน) แต่พอถึงระยะหลัง คือหลังปี 2490 เป็นต้นมา ระบอบทุนนิยมโดยรัฐของชนชั้นกลาง หรือ “คณะราษฎร” เริ่มเข้าสู่จุดเสื่อม ความขัดแย้งระหว่างผู้นำ “คณะราษฎร” สายปรีดีกับสายจอมพล ป. เป็นไปอย่างรุนแรง และผู้ที่กุมอำนาจได้ก็ใช้วิธีการอันป่าเถื่อนในการปกครองมากขึ้นทุกที นายทุนจีนซึ่งเคยถูกกีดกันออกไปจากระบบเศรษฐกิจในบางระดับ เริ่มกลับเข้ามาคุมเศรษฐกิจอีก ตลอดจนจักรวรรดินิยมอเมริกา ได้เริ่มแทรกเข้ามาครอบงำประเทศ

ไทยที่เลวร้าย ในช่วงปลายทศวรรษ 2490
 ทุนผูกขาดอเมริกาเริ่มแสดงท่าทีเรียกร้องต้อง
 การให้ไทยเลิกสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดของการ
 จัดการทางเศรษฐกิจโดยรัฐและหันมา “เปิด
 ทาง” ให้แก่ธุรกิจเอกชน (ของอเมริกา) โดย
 สภาพการณ์เหล่านี้ ชนชั้นกลางในฐานะตัวแทน
 ทางการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์กับระบอบเก่า
 (ความสัมพันธ์เมืองแม่ - บรืวาร) จึงค่อย ๆ
 เสื่อมและแตกสลายลง อุคมการ หรือ “สปีริต”
 ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ซึ่งเคยเข้มแข็งอย่าง
 มากในช่วงแรก หลังปี 2475 ก็อ่อนแอตาม
 ไปด้วย มรท.ในฐานะเป็น “แกนกลาง” ของ
 การสร้าง “สปีริต” แบบนี้ จึงเริ่มเข้าสู่ยุค
 “มืด” มากขึ้นทุกที ดังนั้น การเคลื่อนไหว
 ของมรท.ที่ดู “ครึกโครม” ในระยะ 2490 -
 2495 จึงเป็นเพียงการคืนชนของบางส่วนของ
 ชนชั้นกลาง ที่จะรักษาไว้ซึ่งระบอบที่กำลัง
 จะแตกสลายนั่นเอง และเมื่อถึงครึ่งหลังของ
 ทศวรรษ (2495 - 2500) การคืนชนต่อสู้
 เช่นนี้ ก็ถึงจุดจบเกือบจะโดยสิ้นเชิง ด้วย
 เหตุนี้ ถ้าจะกล่าวอย่างตรงไปตรงมาแล้ว ช่วง
 ที่ดู “รุ่งโรจน์” ที่สุดในประวัติ (ตำนาน) มรท.
 สมัยก่อน จึงเป็นเพียงช่วงที่มรท. ในฐานะตัว
 แทนชนชั้นกลาง กำลังจะ “ตาย” ไปเท่านั้น

ส่วนในระยะครึ่งหลังของทศวรรษ 2510
 (2515 - 2520) ที่มรท. (มธ.) “กลับมา”
 แสดงบทบาททางการเมืองอีกครั้ง ก็เป็นดัง
 เช่นที่อธิบายไปในตอนที่แล้ว อย่างไรก็ตาม
 ในที่นี้ ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมบาง
 ประการ กล่าวคือ ตั้งแต่หลัง “14 ตุลา” เป็น
 ต้นมา แนวโน้มที่นักศึกษาส่วนข้างมาก เข้ามี
 ส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองค่อย ๆ ลด
 น้อยลง (จนกล่าวได้ว่าแทบจะไม่เหลืออีกเลย
 ในทุกวันนี้) ปรากฏการณ์เช่นนี้จะอธิบาย
 ว่าอย่างไร? ในด้านหนึ่ง ย่อมเป็นเพราะปัญหา
 ด้านนโยบายของนักศึกษาที่ทำการกิจกรรมทาง
 การเมืองในมหาวิทยาลัยเอง (ที่มีกล่าวกันว่า
 “ซ้ายเกินไป”) แต่ในอีกด้านหนึ่งเราจะเห็น
 ว่า คำอธิบายดังกล่าวจะไม่เพียงพอ เพราะ

ในความเป็นจริง อย่างน้อยที่สุดก็ในระยะหลัง
 ปี 2522 เป็นต้นมา กิจกรรมทางการเมืองของ
 นักศึกษา ดำเนินไปในรูปที่ “มีผลพล” อย่าง
 มาก ไม่มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่าง
 นักศึกษาที่ทำการกิจกรรมกับผู้บริหารมหาวิทยาลัย
 เช่นที่เคยเกิดขึ้นในช่วงปี 2519 ให้เห็นอีก
 การชุมนุมเดินขบวน ซึ่งถูกมองว่าเป็นรูปแบบ
 ที่รุนแรงนั้น ก็กล่าวได้ว่าไม่มีเลย แต่เหตุใด
 นโยบายที่ “ไม่ซ้าย” เหล่านี้ จึงไม่สามารถ
 กระตุ้นให้นักศึกษาส่วนข้างมาก ตื่นตัวขึ้น
 ได้? ในทางตรงกันข้าม เราอาจกล่าวได้ด้วย
 ชำว่า ช่วงที่ดู “ซ้าย” ที่สุด เช่นปี 2518 - 19
 นั่นเอง คือช่วงที่นักศึกษาเข้าร่วมกับกิจกรรม
 ทางการเมืองมากที่สุด การที่ตัวแทนจากพรรค
 “พลังธรรม - ยุทธอง” และ “พลังธรรม - ยุทธอง - แนว
 ประชา” ซึ่งถูกโจมตีอย่างมากในขณะนั้น ได้รับ
 ชัยชนะในการเลือกตั้ง อมธ. และสภานักศึกษา
 ติดต่อกันทุกปีด้วยคะแนนที่มากขึ้นทุกครั้ง
 หรือแม้แต่การที่พรรคดังกล่าวได้รับชัยชนะ
 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภานักศึกษา ชั้นปีที่ 1

ในเดือนมิถุนายน 2519 ซึ่งปกติแล้ว จะเป็น
 ฝ่ายแพ้ตลอด (เพราะถูกคู่แข่งโจมตีว่าเป็น
 อมธ.แล้ว ไม่ควรได้เป็นสส.อีก ประกอบ
 กับนักศึกษาปี 1 เพิ่งเข้ามหาวิทยาลัยยังได้รับ
 ผลสะท้อนทางการเมืองน้อย) น่าจะเป็นเครื่อง
 หมายแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาจำนวนมาก
 ให้การยอมรับนโยบายที่ถูกคนสมัยหลังวิจารณ์
 ว่า “ซ้ายเกินไป” นั้น สรุปแล้วคำอธิบายที่ว่า
 ตั้งแต่หลัง “14 ตุลา” เป็นต้นมา การที่นักศึกษา
 ทั่ว ๆ ไปเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองน้อยลง
 เรื่อย ๆ เป็นเพราะ “นโยบาย” ของกลุ่มผู้ทำ
 กิจกรรม (โดยเฉพาะ อมธ.) มีลักษณะ (ลึ
 หนั) เกินไปนัก น่าจะไม่เพียงพอ ทั้งนี้ก็เพราะ
 คำอธิบายเหล่านี้ให้ความสำคัญกับด้านที่เป็น
 “อัตวิสัย” (subjectivity) ของสภาพการณ์มาก
 เกินไป ผู้เขียนขอเสนอให้ มองในแง่ของ
 “ภววิสัย” (objectivity) หรือมองในแง่ความ
 เป็นไปทางเศรษฐกิจ - การเมืองและสังคม
 ในมุมกว้าง ซึ่งผู้เขียนขอ “ทดลอง” เสนอ

ในที่นี้ว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ บทบาททางการเมืองของนักศึกษารวมศาสตร์ หรือนักศึกษา โดยส่วนรวม ลดลงนั้น ก็ เพราะหลัง “14 ตุลา” เป็นต้นมา โครงสร้างทางการเมืองของไทยมีลักษณะ “เบ็ด” มากขึ้น กลุ่มและชนชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับบนสุดถึง ล่างสุด มีโอกาสเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองมากขึ้น แม้จะยัง “ไม่ถึงที่สุด” (ที่บางคน เรียกว่า “ครึ่งใบ”) ก็ตาม ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ ความขัดแย้งระหว่าง การขยายตัวของ เศรษฐกิจ-สังคม กับความหยุดนิ่งของระบอบ การเมือง ที่เคยเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในช่วงปี 2514 - 2516 และระเบิดเป็นกรณี “14 ตุลา” นั้น ลดระดับความรุนแรงลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใน หนุมานชั้นกลาง เพราะข้อเรียกร้องที่ให้ เป็น “ประชาธิปไตย” บรรลุผลแล้วในสายตาพวกเขา (อย่างน้อยก็ในทางรูปแบบ) มองในแง่นี้ การที่ มธก. “ลดบทบาทตัวเอง” ลงอีกครั้ง ในปีหลัง ๆ นี้ ก็เป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ (เพราะมี สภาพแวดล้อมทางวัตถุ “รองรับ” หรือกำหนด ให้เป็นเช่นนั้น เช่นเดียวกับ ที่เคยมีสภาพแวดล้อม ที่ทำให้ “เคปโค” ในช่วงครึ่งหลัง ของทศวรรษที่แล้ว)

ประเด็นสุดท้าย ที่อยากจะตั้งข้อสังเกต ในที่นี้ คือ ทุกๆครั้งที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในหมู่นักศึกษารวมศาสตร์ มักจะมีกระแส ความคิด สองอย่าง คบคู่กันไปเสมอ นั่นคือ กระแสความคิดแบบ “เสรีนิยม” และแบบ “สังคมนิยม” ในขณะที่กระแสความคิดแบบแรก จะเป็น “กระแสหลัก” ของนักศึกษาส่วนใหญ่ กระแสที่สอง ก็มักจะเป็น “กระแสหน้า” เสมอ พูดอย่างง่าย ๆ ก็คือ ขณะที่นักศึกษาส่วนมาก ในช่วงนั้น ๆ มีความคิดไปในทาง “เสรีนิยม” (หรือประชาธิปไตยแบบฉบับของตะวันตก) นักศึกษาที่เป็น “ตัวตั้งตัวตี” ในการเคลื่อนไหว ต่าง ๆ มักจะมีความคิดไปในทาง “สังคมนิยม” (ไม่ว่าจะเป็นสังคมนิยมที่ได้รับอิทธิพลจาก ตะวันตก หรือจากจีนก็ตาม) การเคลื่อนไหว ของนักศึกษา มธก. ทั้งในช่วงครึ่งแรก ของ

ทศวรรษ 2490 และครึ่งหลังของทศวรรษ 2510 ก็ล้วนอยู่ในลักษณะของการผสมผสาน กันระหว่างสองกระแสความคิดนี้ โดยมีอย่าง หลังแสดงบทบาท “นำ” อย่างแรก (มองในมุม กว้างออกไป กรณี “14 ตุลาคม” เอง ก็เป็น ภาพสะท้อนของการ “ผสมผสาน” ระหว่าง กระแสความคิดทั้งสอง ในลักษณะนี้ ก็คือ ขณะที่กรรมการ สนท. ในตอนนั้น ส่วนใหญ่ ยืนอยู่บนจุดของ “เสรีนิยม” คนนำการเคลื่อนไหวประท้วงจริง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งโดย มากก็มาจากธรรมศาสตร์นั้น ยืนอยู่บนจุดของ “สังคมนิยม” แล้ว และนี่เองที่เป็น ส่วนหนึ่ง ของความขัดแย้งภายใน สนท. ในช่วงนั้น)

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง กับการเมืองไทย : ความเป็นไป ในรอบ ๕๐ ปี

กิจกรรมและการ เคลื่อนไหวของนักศึกษา

27 พฤศจิกายน 2483

นักศึกษาระบบสองปีบางส่วนเดินขบวน สนับสนุนการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ของจอมพล ป. โดยที่ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัย ไม่เห็นด้วย

2488

มธก. ถูกใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานใต้ดิน ของขบวนการเสรีไทย

พฤษภาคม 2491

เนติบัณฑิตสภา ประกาศไม่ยอมรับผู้สำเร็จธรรมศาสตร์บัณฑิต (ธ.บ.) เข้าเป็นสมาชิกสามัญเช่นที่เคยปฏิบัติมา แล้วตั้ง "สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา" ขึ้นมา ให้ผู้จบ ธ.บ. เข้าอบรมก่อน 1 ปี จึงมีสิทธิสอบผ่านเข้าเป็นสมาชิกเนติบัณฑิตสภา ซึ่งทำให้เกิดคุณสมบัติ "ทนายความชั้น 1" เป็นพนักงานอัยการ และตุลาการได้

3 สิงหาคม 2491

นักศึกษา มธก. กว่า 5 พันคน ชุมนุม ประท้วงเนติบัณฑิตสภา นายอันดับ รองเลข เอมมีดกริดเลือดที่แขน แล้วตะโกนว่า "นี่แหละ เลือดธรรมศาสตร์เข้มข้น" นายวิจิตร ลุคิตานนท์ เลขธิการมหาวิทยาลัย รับปากจะช่วยเหลือเต็มที่ และขอร้องให้นักศึกษาระงับการเดินขบวน นักศึกษาขอมตามคำขอร้อง

27 สิงหาคม 2491

นักศึกษาประมาณ 4 พันคน ชุมนุม ประท้วงอีก ส่งจดหมายไปยังรัฐบาล เรียกร้องให้ตัดงบประมาณ การจัดตั้งสำนักอบรมศึกษากฎหมาย

8-13 กันยายน 2491

นักศึกษากว่า 2 พันคน สไตรค์ไม่ยอมเข้าฟังการบรรยาย นายเดือน บุนนาค คณบดี คณะธรรมศาสตร์ รับปากจะช่วยเรียกร้อง และขอให้เลิกสไตรค์ นักศึกษาขอมทำตาม การเรียกร้องเรื่องเนติบัณฑิตสภาจึงยุติลง (ไม่สำเร็จ)

2493

รัฐบาลเปิดแผนรัฐศาสตร์ ที่จุฬาลงกรณ์ มีการแก้ไขกฎ กพ.ที่ 110 ว่าด้วยการบรรจุข้าราชการสังกัดกรมมหาดไทย (กรมการปกครอง) ใหม่ โดยกำหนดให้ผู้รับปริญญา รัฐศาสตร์ จากจุฬาฯ มีสิทธิได้รับการคัดเลือกเข้ารับราชการในตำแหน่งสำคัญ ๆ ของกรมฯ ได้ไม่ต่ำกว่าชั้นตรี และได้รับเงินเพิ่มค่าวิชาชีพอีก 30 บาท แต่ผู้สำเร็จจากธรรมศาสตร์ จะได้รับการบรรจุเช่นนั้น ก็ต่อเมื่อได้รับราชการในกรมมหาดไทยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี ไม่มีเงินเพิ่มค่าวิชาชีพ และจะต้องมีตำแหน่งว่างลงก่อน

8 มิถุนายน 2493

นักศึกษาระบบสองปี 300 คน ชุมนุมคัดค้านกฎ กพ.ที่ 110 และส่งสาส์นจาก "คณะนักศึกษามธก." ไปถึงนิสิตจุฬาฯ เรียกร้องให้ร่วมกันคัดค้านกฎดังกล่าว

11 มิถุนายน 2493

นักศึกษาธรรมศาสตร์ชุมนุมที่หน้ามหาวิทยาลัย วางแนวทางการต่อสู้ ตกลงจะทำหนังสือถึงบัณฑิตรุ่นที่ทุกคนเท่าที่รู้ที่อยู่แน่นอน ขอร้องให้มาร่วมต่อสู้คัดค้านกฎ ก.พ. ที่ 110 และเตรียมการจะเดินขบวนไปพบจอมพล ป.

19 มิถุนายน 2493

ที่ประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรีขอแก้ไขกฎ ก.พ. ที่ 110 ใหม่ ให้สิทธิแก่นักศึกษาระบบ-ศาสตร์ และนิสิตจุฬาฯ เท่าเทียมกัน

22 มิถุนายน 2493

นักศึกษาธรรมศาสตร์จัดประชุมที่ห้องประชุมกระทรวงมหาดไทย ดร.เดือน บุนนาค รักษาการณีสภาสภานิติการ ชี้แจงผลการประชุม คณะรัฐมนตรี ต่อที่ประชุมนักศึกษา นักศึกษาปรบมือแสดงความยินดีในชัยชนะ

3 พฤศจิกายน 2493

นักศึกษาและอาจารย์ธรรมศาสตร์กว่า 2 พันคน ร่วมลงนามเรียกร้องสันติภาพ ของคณะกรรมการสันติภาพแห่งประเทศไทย

27 พฤศจิกายน 2493

คณะกรรมการนักศึกษาธรรมศาสตร์ ออกประกาศสนับสนุนขบวนการเรียกร้องสันติภาพ

19 มิถุนายน 2494

คณะกรรมการนักศึกษาธรรมศาสตร์ ประกาศตั้ง คณะกรรมการสันติภาพนักศึกษา มธก. โดยมี นส.ประทุม สิงหะ เป็นประธาน นายประชา ศิริพัฒน์ เป็นรองประธาน นายอาหาร พุทธิสมบุรณ์ เป็นเลขาธิการ ออกแถลงการณ์สนับสนุนสันติภาพ

22 มิถุนายน 2494

มหาวิทยาลัย ส่งให้ฉีกโปสเตอร์เรียกร้องสันติภาพในมหาวิทยาลัย และเรียกคณะกรรมการสันติภาพนักศึกษา มธก. ไปสอบสวน ห้ามใช้สถานที่ของมหาวิทยาลัยเป็นที่ดำเนินงานเรียกร้องสันติภาพ

25 มิถุนายน 2494

คณะกรรมการสันติภาพนักศึกษา มธก. ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้นักศึกษาสามัคคีกันเรียกร้องสันติภาพต่อไป และขอให้ร่วมกันไปฟังการสอบสวน คณะกรรมการสันติภาพนักศึกษา ในวันรุ่งขึ้น

26 มิถุนายน 2494

นักศึกษาหลายพันคน เข้าร่วมฟังการสอบสวน คณะกรรมการสันติภาพนักศึกษา นายอาหาร พุทธิสมบุรณ์ เลขาธิการคณะกรรมการฯ ได้กล่าวปราศรัยต่อนักศึกษาที่มาชุมนุม ได้รับเสียงปรบมือสนับสนุน

29 มิถุนายน 2494

กรณี "แมนซ์คันทัน" นักศึกษาธรรมศาสตร์ บางส่วน เข้าร่วมกับฝ่าย "กบฏ" ทหารบกเข้ายึดมหาวิทยาลัย และไม่ยอมถอนออก ทำให้นักศึกษาไม่มีที่เรียน ต้องย้ายไปเรียนที่เนติ-บัณฑิตสภา และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

27 และ 29 กรกฎาคม 2494

มหาวิทยาลัยฉวยโอกาสที่นักศึกษากำลังมีปัญหาที่เรียน เรียกคณะกรรมการสันติภาพนักศึกษา และนักศึกษาบางคนไปสอบสวนในข้อหา "รับแผนดำเนินงานจากฝ่ายคอมมิวนิสต์" คณะกรรมการสอบสวนประกอบด้วย พระคุณภาคสุวรรณันต์, ขุนประเสริฐศุภมาตรา และนายดิเรก ชัยนาม ผู้ถูกเรียกไปสอบสวน ได้แก่ นายประจวบ อัมพะเสวต, นายอาหาร พุทธิสมบุรณ์, นายไวฑูรย์ สันธุวนิช, นายทวีป วรดิลก, นายมารุต บุนนาค, นายอารีย์ อัมสมบัติ, นายลี้ละล่อง บุนนาค, นายปริญญาลีละสร, นายพรชัย แสงซัจจ์, นายวิเชียร วัฒนคุณ, นายสำราญ พร้อมมูล, นายสมโภช เสวีกุล และ นายเปลื้อง วรรณศรี

14 สิงหาคม 2494

พลโทสวัสดิ์ ส. สวัสดิเกียรติ ออกคำสั่งห้ามนักศึกษา 9 คน คือ นายปริญญาลีละสร, นายประจวบ, นายทวีป, นายอาหาร, นายลี้ละล่อง, นายมารุต, นายไวฑูรย์, นายอารีย์ และนาย

พรรษย์ เข้าฟังการบรรยายมีกำหนด 1 ปี นักศึกษาทั้ง 9 คนทำหนังสือคัดค้าน

8 กันยายน 2494

มหาวิทยาลัยประกาศ “ลปชื่อ” นักศึกษา 5 คน จากทะเบียนนักศึกษา คือ นายอาหาร, นายประจวบ, นายลิ่วละล่อง, นายทวีป และ นายปริญญา

26 กันยายน 2494

กองทัพบกเสนอกณะรัฐมนตรี ขอซื้อ มธก. เพื่อใช้เป็นที่ตั้งหน่วยทหาร ในวงเงิน 5 ล้านบาท และได้รับการอนุมัติ

11 ตุลาคม 2494

นักศึกษาราว 3 พันคน ชุมนุมที่หน้าเนติบัณฑิตสภา แล้วเดินขบวนไปที่รัฐสภา เพื่อฟังรัฐบาลตอบกระทู้ของนายเพทาย โชติดิษฐ์ เรื่องการยึด มธก. ของทหารบก จอมพล ป. ตอบกระทู้แบบแบ่งรับแบ่งสู้ นักศึกษาไม่พอใจ เมื่อเสร็จการประชุมสภาฯ นักศึกษาจึงเข้าห้อมล้อมจอมพล ป. ขอคำมั่นสัญญาในการคืนมหาวิทยาลัยให้ จอมพล ป. ตอบว่า “จะพยายามคืนมหาวิทยาลัยให้พวกท่านเร็วที่สุด” แต่ไม่ได้บอกว่าจะเมื่อไร

4 พฤศจิกายน 2494

นักศึกษาราวพันเศษ วางแผนเดินทางไปที่เขื่อนนครสวรรค์โดยทางรถไฟ กำหนดกลับกรุงเทพตอนเช้าวันรุ่งขึ้น

5 พฤศจิกายน 2494

นักศึกษากลับจากนครสวรรค์ถึงหัวลำโพง มีรถโดยสารรับ 12 คัน นักศึกษาทุกคนขึ้นรถ แล่นตรงไปยังมหาวิทยาลัย ซึ่งทหารยังคงประจำการอยู่ เมื่อไปถึง ฝ่ายนักศึกษาได้พากันลงจากรถ และเข้าไปในมหาวิทยาลัย ทหารที่รักษาการณ์ไม่ได้มีปฏิกิริยาแต่อย่างใด อีกไม่กี่วันต่อมา กระทรวงกลาโหม ก็ออกคำสั่งถอนทหารออกจากมหาวิทยาลัย เหลือแต่วิทยุกรมการรักษาดินแดน

24 กรกฎาคม 2494

นักศึกษาจัดอภิปราย เรื่อง “มธก. ควร มีไว้หรือไม่?” คัดค้านร่างข้อบังคับเกี่ยวกับการรีไทร์นักศึกษา

5 พฤศจิกายน 2495

นักศึกษาจัดงานวันธรรมศาสตร์สามัคคี (เดิมจะขอจัดวันที่ 11 ตุลาคม แต่มหาวิทยาลัยไม่อนุญาต)

10 พฤศจิกายน 2495

รัฐบาลจับกุมกวาดล้าง “ขบวนการสันติภาพ” และ “ขบวนการกู้ชาติ” คณะกรรมการนักศึกษา มธก. หลายคนถูกจับกุมด้วย โดยเฉพาะผู้ร่วมเป็นกรรมการสันติภาพ และกรรมการจัดงาน “5 พฤศจิกายน” ในข้อหา กบฏภายในและภายนอกราชอาณาจักร ภายหลังถูกตัดสินลงโทษจำคุกคนละ 13 ปี

20 สิงหาคม 2497

นายบุญส่ง อนันต์โก นักศึกษารวม-ศาสตร์ถูกนักเรียนนายร้อย จปร. ช่อม ขณะเชียร์กีฬา คณะกรรมการศึกษาลงมติให้นำเรื่องนี้ร้องเรียน พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ รองอธิการบดี และ อธิบดีกรมตำรวจ

18 สิงหาคม 2498

นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ เคลื่อนไหวขับไล่ ขุนประเสริฐศุกมาตรา คณบดี ที่เสนอให้มหาวิทยาลัย รับนักเรียนอัสสัมชัญพามิชย์เข้าเรียนต่อในคณะ ทั้ง ๆ ที่นักเรียนดังกล่าวบางคน ยังไม่จบ ม.6 เพราะจะทำให้ “มาตรฐานการศึกษาต่ำ” ข้อเสนอของขุนประเสริฐฯ นี้ ได้รับการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยแล้ว แต่เมื่อถูกนักศึกษาคัดค้านมาก ๆ สภามหาวิทยาลัยจึงยอมกลับมติเดิม ส่วนขุนประเสริฐฯ ก็ลาออกไป

17 มกราคม 2500

จอมพล ป. ประกาศพระราชบัญญัติล้างมลทิน และพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม 25 พุทธศตวรรษ ทำให้ผู้ต้องโทษคดี “กบฏสันติภาพ”

และ “แมนฮัตตัน” ทุกคน ได้รับการปล่อยตัว
2 มีนาคม 2500
นักศึกษารัฐศาสตร์ส่วนหนึ่ง ร่วมเดินขบวน
บุกทำเนียบรัฐบาล คัดค้านการเลือกตั้งสกปรก

2501

ยกเลิกระบบสโมสรมักศึกษาแบบเก่า
ที่มาจาก การเลือกตั้งของนักศึกษา อธิการบดี
แต่งตั้งอาจารย์เป็นกรรมการสโมสรมักศึกษา
ทำหน้าที่นายก, อุปนายก, ประธาน และ
กรรมการชุมนุม ประธานชุมนุมเลือกนักศึกษามาช่วย
ชุมนุมละ 1 คน และแต่งตั้งกรรมการ
ชุมนุมจากคณะต่าง ๆ คณะละ 1 คน

2507

เปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกตัวแทนมา
ทำหน้าที่ประธานและกรรมการชุมนุมได้ แต่
กรรมการสโมสร นายก, อุปนายก ยังคงมา
จากการแต่งตั้ง

2509

ให้กรรมการสโมสรมักศึกษา ประกอบด้วย
ด้วย อาจารย์ 6 คน ซึ่งอธิการบดีแต่งตั้งและ
นักศึกษา 6 คน ซึ่งเลือกจากแต่ละคณะ ๆ ละ
1 คน ส่วนกรรมการชุมนุม ให้ให้นักศึกษาเลือก
คณะละ 1 คน ต่อ 1 ชุมนุม

2510

มีการสัมมนาเป็นเวลา 3 วัน เรื่อง
“บุคลิกภาพการเป็นผู้นำนักศึกษา” ที่ยูทูทริค
สมาคม ต่อมาได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์นิสิตนัก
ศึกษายูทูทริค” ขึ้น

2511

นักศึกษาดำเนินงาน สมธ.เอง โดยเลือก
ตัวแทนจากคณะ ๆ ละ 2 คน รวมเป็นกรรมการ
14 คน (6 คณะ 1 แผนก)

21 มิถุนายน 2511

นักศึกษา ประชาชน เดินขบวนประท้วง
การขึ้นค่ารถเมล์ ส่วนใหญ่ของผู้เดินขบวน
เป็นนักศึกษารัฐศาสตร์

11 กรกฎาคม 2511

นักศึกษารัฐศาสตร์ประท้วงการให้
อภิสิทธิ์ผู้จบจากมหาวิทยาลัยอื่นเข้าเรียนโดย
ไม่ต้องสอบ

1 กันยายน 2511

เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลกรุงเทพ
-ธนบุรี ครั้งแรกในรอบ 10 ปี นักศึกษา
รัฐศาสตร์ จัดตั้ง “กลุ่มอาสาสมัคร มธ.” ทำ
หน้าที่ทักท้วงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ
ตรวจนับคะแนนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและป้อง
กันการทุจริตของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนนิสิต
จุฬาฯ ทำหน้าที่ตรวจนับคะแนนและสัมภาษณ์
ผู้มาใช้สิทธิ์ (ทั้งสองกลุ่มไม่ได้นัดหมายกัน
มาก่อน)

4 ตุลาคม 2511

นักศึกษา 11 สถาบัน กว่าร้อยคน
ประชุมที่เอเซียไฮเตล พิจารณาปัญหาการเข้า
ไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งที่จะมาถึง แต่การ
ประชุมล้มเหลว เพราะผู้เรียกประชุมบางคน
ทำตัวเป็น “หน้ามัว” ของพรรคการเมืองบาง
พรรค

23 พฤศจิกายน 2511

นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ พบปะกัน
อีกครั้ง ตกลงร่วมสังเกตการณ์การเลือกตั้ง

1 ธันวาคม 2511

นักศึกษาจาก 15 สถาบัน ในกรุงเทพ-
ธนบุรี และ 2 สถาบันในต่างจังหวัด ประชุม
ที่สถาบันโรตทรวงอก ก่อตั้ง “กลุ่มนิสิตนักศึกษา
อาสาสมัคร สังเกตการณ์การเลือกตั้ง” กำหนดวัตถุประสงค์
ประสงค์ 4 ประการ และแบ่งงานออกเป็น 7
แผนก (ต่อมาเพิ่มเป็น 9 แผนก)

10 กุมภาพันธ์ 2512

นักศึกษาอาสาสมัคร 3,000 คนสังเกต
การณ์การเลือกตั้ง

2512

สมธ.รุ่นนายจักรินทร์ ธรรมวิทย์ เป็น

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย

นายกฯ นายโกศล โรจนพันธ์ เป็นอุปนายกฯ
เริ่มหาทางเปลี่ยนรูปแบบสโมสร
9-11 สิงหาคม 2512

ชุมนุมสัมนา คณะรัฐศาสตร์ มหา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มี นายอุดม ชันธุ์แก้ว
เป็นประธาน เป็นเจ้าภาพจัดสัมนาตัวแทน
นิสิตนักศึกษาจากทั่วประเทศ ในหัวข้อ "บท
บาทนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย" ที่ค่ายลูกเสือ
กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีตัวแทนนัก
ศึกษาจาก 10 สถาบัน เข้าร่วม ที่ประชุมสัมนา
เรียกร้องให้ก่อตั้ง "สหพันธ์นักศึกษา" เพื่อเป็น
ศูนย์รวมของนิสิตนักศึกษาไทย

13 สิงหาคม 2512

ตัวแทนกรรมการนักศึกษาธรรมศาสตร์
10 คน เข้าพบจอมพลถนอม ขอให้เพิ่มงบ
ประมาณมหาวิทยาลัย ซึ่งถูกตัดอย่างไม่ชอบ
ธรรม

ปลายสิงหาคม 2512

ประชุมตัวแทนนักศึกษาที่เกษตรศาสตร์
เพื่อสานต่อการสัมนาที่นครปฐม เตรียมการ
ตั้ง "สหพันธ์นักศึกษา"

ต้น กันยายน 2512

นักศึกษามหิดลสไตรค์ไม่ยอมเรียน
ประท้วงความประพฤติอาจารย์และเรียกร้อง
ให้เลิกอนุปรัชญา

17 กันยายน 2512

นักศึกษาวิทยาลัยกรุงเทพ สไตรค์ไม่
เข้าห้องเรียน เรียกร้องให้งดใช้ระเบียบคณะ
และค่าเล่าเรียนใหม่

24 กันยายน 2512

ประชุมตัวแทนนักศึกษาที่จุฬา เตรียม
การตั้ง "สหพันธ์"

26 กันยายน 2512

นักศึกษาคณะพาณิชยศาสตร์และการ
บัญชี ธรรมศาสตร์ ขับไล่คณบดี ซึ่งครอง
ตำแหน่งมานานกว่า 10 ปี

พฤศจิกายน 2512

นักศึกษาจาก 6 สถาบัน ประท้วงการ
ประกวดนางสาวไทย

20 ธันวาคม 2512

ประชุมตัวแทนนักศึกษา ที่ประสานมิตร
เตรียมการตั้ง "สหพันธ์"

1 กุมภาพันธ์ 2513

ตั้ง "ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย"
(ศนท.) โกศล โรจนพันธ์ อุปนายก สมธ.
ได้รับเลือกเป็นเลขาธิการคนแรก

15 กุมภาพันธ์ 2513

ประชุมประจำปี ครั้งที่ 2 ของกลุ่มนิสิต
นักศึกษาอาสาสมัคร สังเกตการณ์การเลือก
ตั้ง ที่เวทีลีลาศ สวนลุมพินี เลือกตั้งกรรมการ
ชุดใหม่

22 กุมภาพันธ์ 2513

กรรมการชุดเก่าและชุดใหม่ของกลุ่มฯ
ประชุมที่ห้องโสตทัศนศึกษา ธรรมศาสตร์
ให้แต่ละสถาบันส่งตัวแทน แห่งละ 1 คน เข้า
ร่วมพิจารณาธรรมนูญของกลุ่มฯ ในวันที่ 28
กุมภาพันธ์ ที่ห้องอาหารอาจารย์ ธรรมศาสตร์
และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มฯ เป็น "กลุ่มนิสิต
นักศึกษาอาสาสมัครแห่งประเทศไทย" (นอท.)

24 กรกฎาคม 2513

นอท. จัดอภิปราย "การขึ้นภาษีกับสถานะ
การณ์ของประเทศ" ที่หอประชุมธรรมศาสตร์

17-22 สิงหาคม 2513

ชุมนุมสัมนา คณะรัฐศาสตร์ธรรมศาสตร์
ที่มีเสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นประธาน จัด
นิทรรศการทางรัฐศาสตร์ และพิมพ์หนังสือ
ชื่อ "การเมือง"

28 สิงหาคม 2513

นอท. ร่วมสังเกตการณ์การเลือกตั้ง
ซ่อม สส.ชัชนาท

2513

สมธ. รุ่งนายบัณฑิต พิศัลยบุตร เป็น
นายกฯ เสนอให้เปลี่ยนสมธ.เป็น "องค์การนัก

ศึกษา" มีฝ่ายนิติบัญญัติ (สถานศึกษา) ฝ่ายบริหาร (กรรมการบริหาร) และฝ่ายตุลาการ (คณะกรรมการวินัยนักศึกษา) กรรมการฝ่ายการนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีดร.อคุลย์ วิเชียรเจริญ เป็นประธาน ขอมรับหลักการ 2513

เริ่มใช้ระบบหน่วยกิตในธรรมศาสตร์ นักศึกษาปี 1 ประทับ

กันยายน 2513

นิสิตจุฬาฯ ประท้วงคอร์ปชั่น

พฤศจิกายน 2513

นักศึกษาและอาจารย์ธรรมศาสตร์ เลิก ดร. ป่วย อังการณ เป็นอธิการบดีด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น แต่รัฐบาลไม่ยอมแต่งตั้ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ จึงเป็นอธิการบดีต่อไป

1-7 ธันวาคม 2513

กลุ่มเศรษฐกรรม ธรรมศาสตร์, สภา กาแฟ เกษตรศาสตร์, รัฐศึกษา จุฬาฯ ร่วมกันจัดสัปดาห์ชานาไทย ขึ้นพร้อมกันทั้ง 3 มหาวิทยาลัย

เมษายน-พฤษภาคม 2513

สมท. จัดสัมมนาที่บางละมุง เสนอร่างข้อบังคับการปกครองตนเองของนักศึกษาแก่มหาวิทยาลัย แต่เรื่องเงียบหายไป

มิถุนายน 2514

ลบบัตรประธานสภานิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ธันวาคม 2514

ดร.ป่วย อังการณ ใช้ชื่อ "นายเข้ม เย็นยิ่ง" เขียนจดหมายถึง "ผู้ใหญ่บ้าน ห่าน เกียรติทอง" (จอมพลถนอม กิตติขจร) เรียกร้องให้มี "กติกากองหมู่บ้าน" (รัฐธรรมนูญ)

20-26 พฤศจิกายน 2515

ศนท. ที่มี ธีรยุทธ บุญมี เป็นเลขาธิการ จัดสัปดาห์ธรรมรงค์ ไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่น

15 ธันวาคม 2515

นักศึกษาประท้วงประกาศคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ 269 โดยมีธรรมศาสตร์เป็นผู้ก่อหวอด 2515

นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เร่งให้กรรมการฝ่ายการนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ที่มีเกษมศิริสัมพันธ์ เป็นประธาน ออกข้อบังคับองค์การนักศึกษาใหม่ ภายในปี 2516 มีการจัดสัมมนาที่บางแสน โดยมีกลุ่มอิสระต่างๆ เข้าร่วมด้วย ผลการสัมมนาได้เข้าสู่ที่ประชุมคณะบดีและสภามหาวิทยาลัย

28 กุมภาพันธ์ 2516

ประกาศข้อบังคับมหาวิทยาลัยธรรม-ศาสตร์ ว่าด้วยการปกครองนักศึกษา พ.ศ. 2516 กำหนดให้ "องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" (อมธ.) ประกอบด้วย องค์การบริหาร ซึ่งมีกรรมการ 15 ตำแหน่ง ได้มาจากการเลือกตั้งเป็นทีม และสภานักศึกษา ซึ่งมีสมาชิกชั้นปีละ 15 คน รวม 60 คน ไม่มีกรรมการคณะ

เลือกตั้งอมธ.ครั้งแรก "พรรคพลังธรรม" ที่มีนายพิรพล ตริยะเกษม เป็นนายกฯ ได้เป็นองค์การบริหาร

เมษายน-พฤษภาคม 2516

นักศึกษาประท้วงกรณีทุ่งใหญ่

21-22 มิถุนายน 2516

นักศึกษาหลายมหาวิทยาลัย จำนวนหลายหมื่นคน ชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ประท้วงกรณี ดร.ศักดิ์ ผาสุกนิรันดร์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง สั่งลบบัตรนักศึกษา 9 คน ที่ออกหนังสือเสียดสิกรณีทุ่งใหญ่
กำเนิดกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

6 ตุลาคม 2516

รัฐบาลจับ "กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ" ที่เดินแจกแถลงการณ์เรียกร้องรัฐธรรมนูญ

8 ตุลาคม 2516

อมธ.ประกาศเลื่อนการสอบภาคต้นออกไปไม่มีกำหนด และส่งคนแยกย้ายไปเอาโซ่ล่ามประตุ เอาปูนปาสเตอร์ อุดรูถูกแจประตุ

รำลึกถึงวีรชน 14 ตุลา

เชิญชวนชาวไทยทุกคน
เข้าร่วมในขบวนการสองขั้วนี้

ห้องสอบทุกคณะ และตัดสายไฟเพื่อให้ลิฟท์
ทุกตึกใช้การไม่ได้

9 ตุลาคม 2516

เริ่มการประชุมประหว่งที่ลานโพธิ์

13 ตุลาคม 2516

เคลื่อนขบวนออกจากธรรมศาสตร์

14 ตุลาคม 2516

“วันมหาปิติ”

2517

“พรรคพลังธรรม” ที่มี วิจิตร ศรีสังข์ เป็น
นายกฯ ได้รับเลือกเป็นองค์การบริหาร อมธ.
ชนะคู่แข่งจากพรรคยูงทอง

กุมภาพันธ์ 2517

กรณี “หมู่บ้านนาทราย”

4 กรกฎาคม 2517

ประท้วงจักรวรรดินิยมอเมริกา และ
เกิดกรณี “พลับพลาไชย” สื่อมวลชนฝ่ายขวา
เริ่มโจมตีขบวนการนักศึกษา

มิถุนายน 2517

ประท้วงร่างรัฐธรรมนูญ เริ่มเกิด กลุ่ม
“กระทิงแดง” ก่อขบวนการชุมนุมของนักศึกษา

ตุลาคม 2517

พระราชทานเพลิงศพ “วีรชน 14 ตุลา”

อมธ.จัดงาน “มหกรรมการเมือง”

ธันวาคม 2517

จอมพลถนอม ถัดกลับเข้าประเทศ
นักศึกษาชุมนุมประท้วงที่ธรรมศาสตร์ กลุ่ม
กระทิงแดง ปาระเบิดใส่ที่ชุมนุม

ต้นปี 2518

ตัวแทนจากพรรค “พลังธรรม-ยูงทอง”

ที่มี นายสมาน เลือดดวงหัด เป็นนายกฯ ได้รับ
เลือกเป็นอมธ. ชนะคู่แข่งจากพรรค “แนวประชา”
ซึ่งแตกตัวออกไปจากพรรคพลังธรรม

มิถุนายน 2518

นายเกรียงกมล เลหาไพโรจน์ ได้รับ
เลือกเป็นเลขาธิการ สทท.

4 กรกฎาคม 2518

ชุมนุมประท้วงอเมริกันในธรรมศาสตร์

สิงหาคม 2518

ชุมนุมประท้วงรัฐบาลจับ 9 ผู้นำชาวนา-
นักศึกษา ภาคเหนือ

20 สิงหาคม 2518

“กระทิงแดง” บุกเผา-ทำลาย มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ อมธ.ที่มีนายประสาน สิ้นสวัสดิ์
รักษาการณ์แทนนายกฯ (เพราะตัวนายสมาน
เดินทางเข้าป่า รุนเดี้ยวกับ เสกสรรค์ ประ
เสริฐกุล, เหวง โตจิราการ) ลาออก เกิดกระแส
โจมตี อมธ.และ นักศึกษาที่ทำกิจกรรม ว่ายุ่ง
เกี่ยวกับการเมืองภายนอกมากไป

กันยายน 2518

ตัวแทน “พลังธรรม-ยูงทอง” ที่มี ชูวิทย์
โอวาทวงศ์ เป็นนายกฯ พิเชียร อำนาจ
ประเสริฐ เป็นรองนายก ฝ่ายเศรษฐกิจ-การ
เมือง ได้รับเลือกเป็นอมธ. ชนะคู่แข่งจากพรรค
“แนวประชา”

14 ตุลาคม 2518

พิธีวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์ “วีรชน 14
ตุลา” ที่บริเวณสี่แยกคอกวัว

พฤศจิกายน 2518

ตั้งแต่วันที่ 14 เป็นต้นมา นักศึกษา
คณะทันตแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ได้ชุมนุมประท้วงในบริเวณคณะ และต่อมา
ได้ยื่นข้อเสนอไปยังสภามหาวิทยาลัย ให้ปลด
อาจารย์ฝ่ายบริหารของคณะ 4 คนออก โดย
ให้เหตุผลว่า อาจารย์ไร้เมตตาธรรม วันที่ 28
นักศึกษา 115 คน จากทั้งหมด 141 คน พา
กันยื่นใบลาออก เมื่ออาจารย์ทั้ง 4 คนไม่ยอม
ออก เหตุการณ์ถูกลดลง โดยนักศึกษาหลาย
คณะของมหาวิทยาลัยมหิดล หยุดเรียนร่วม
ประท้วงด้วย

31 ธันวาคม 2518

จัดงาน “ปีใหม่ อุดมแห่งชัย” ที่ธรรมศาสตร์

ต้นปี 2519

เลือกตั้ง อมร. ตัวแทนจากพรรค "พลังธรรม-ยุททอง-แนวประชา" ที่มีพิเชษฐ์ อำนาจวรประเสริฐ เป็นนายกฯ และ ธงชัย วินิจจะกุล เป็นรองนายก ฝ่ายเศรษฐกิจการเมือง ได้รับเลือกชนะคู่แข่งจาก "พรรคคอม"

กุมภาพันธ์-มีนาคม 2519

เกิดการลอบสังหารทางการเมืองติดต่อกันหลายครั้ง เช่น การลอบสังหารนายปรีดา จินดานนท์ นักดนตรีวง "กรรมาน" นายอมเรศ ไชยสะอาด กรรมการ สทท. และ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน อาจารย์ธรรมศาสตร์ และ เลขาธิการพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

20 มีนาคม 2519

ครบกำหนดที่รัฐบาลไอหืออเมริกาถอนฐานทัพออกจากประเทศไทย นักศึกษาชุมนุมกันที่หน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ คอนกรีต รัฐบาลประกาศให้เวลาอเมริกาอีก 4 เดือน ในการถอนทหาร กลุ่มกระหังแดงปะระเบิดใส่ที่ชุมนุม มีผู้ได้รับบาดเจ็บ

21 มีนาคม 2519

นักศึกษาประชาชน ชุมนุมและเดินขบวนจากหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ไปยังสถานทูตอเมริกา เพื่อแสดงเจตนากรณีให้ถอนฐานทัพกระหังแดง ปาระระเบิดใส่ผู้เดินขบวน ที่สยามสแควร์ มีผู้เสียชีวิต 4 คน บาดเจ็บ 85 คน

13 เมษายน 2519

อมร. จัดงานวันสงกรานต์บริเวณสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์ มีผู้ร่วมงานจำนวนมาก

มิถุนายน 2519

อมร. จัดงานรับเพื่อนใหม่ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

27 มิถุนายน 2519

อมร. จัดงานวันสถาปนามหาวิทยาลัยที่หอประชุมใหญ่ และสนามฟุตบอล นายสุธรรม แสงประทุม ได้รับเลือกเป็นเลขาธิการ สทท. คนใหม่

4 กรกฎาคม 2519

นักศึกษา จัดชุมนุมเนื่องในวันชาติอเมริกา ที่ถนนหน้าประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้านสะพานพระปิ่นเกล้า

8 กรกฎาคม 2519

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสั่งห้ามนักศึกษาที่เตรียมจะยกขบวนไปวางพริด นสพ.ดาวสยาม และสถานีวิทยานเกราะ ซึ่งออกข่าวโจมตีมหาวิทยาลัยอยู่เสมอ

9 กรกฎาคม 2519

นักศึกษา 200 คน ชุมนุมที่ลานโพธิ์ แล้วพากันเดินไปวางพริดที่สำนักงาน นสพ.ดาวสยาม ขณะเดียวกัน สถานีวิทยานเกราะ ออกอากาศโจมตีนักศึกษาตลอดวัน

10 กรกฎาคม 2519

ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ อธิการบดีธรรมศาสตร์ เดินทางไปราชการต่างประเทศ ศ.เสนห์ จามริก รองอธิการบดี ทำหน้าที่รักษาการณ์แทน

13 กรกฎาคม 2519

ศ.เสนห์ เรียกประชุมอาจารย์ระดับบริหาร และตัวแทนนักศึกษา ชี้แจงว่า มหาวิทยาลัย จะใช้มาตรการห้ามไม่ให้มีการเคลื่อนไหวโจมตีตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และห้ามเคลื่อนไหวสู่ภายนอกในนามมหาวิทยาลัย

15 กรกฎาคม 2519

มหาวิทยาลัยออกคำสั่งที่ 362/2519 ห้ามเคลื่อนไหว โจมตี ทำทาย ชั่วๆ ในบริเวณมหาวิทยาลัย ห้ามเคลื่อนไหวสู่ภายนอกในนามมหาวิทยาลัย และห้ามเคลื่อนไหววันที่ 20 กรกฎาคม ในมหาวิทยาลัยหรือใช้ชื่อมหาวิทยาลัย

16 กรกฎาคม 2519

มหาวิทยาลัยออกคำสั่งที่ 365/2519 ให้ รื้อถอน "กำแพงขาว" และไปสเตอร์ที่มีข้อความในข่ายต้องห้ามตามคำสั่ง 362/2519 และประกาศห้ามจำหน่ายสิ่งพิมพ์และหนังสือต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ยกเว้น นสพ.รายวัน ตอนบ่าย

สภาอาจารย์เรียกประชุมอาจารย์ทั้งมหาวิทยาลัย
ในห้อง เอ.ที อมร. เรียกประชุมนักศึกษาใน
หอประชุมใหญ่ พิจารณาสถานการณ์

19 กรกฎาคม 2519

ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ นายกสภามหา
วิทยาลัย เรียกประชุมนายกสมาคมศิษย์เก่า
ธรรมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ทุกสมาคม และ
ประธาน ค.ม.ร.ท.กรุ่น พิจารณาสถานการณ์
ที่ประชุมเห็นว่า มหาวิทยาลัย คณะจารย์ และ
ศิษย์เก่า ควรร่วมกันกำหนดบทบาทและขอบ
เขตของกิจกรรมนักศึกษา ตอนเย็น นายกอมร.
และประธานสภานักศึกษา เข้าพบนายกสภา
มหาวิทยาลัย ชี้แจงว่า จะไม่มีการเคลื่อนไหว
ในวันที่ 20 ภายในมหาวิทยาลัย

20 กรกฎาคม 2519

ศนท. จัดชุมนุม เนื่องในวันครบกำหนด
ถอนฐานที่พออเมริกา ที่บริเวณมหาวิทยาลัย
รามคำแหง

22 กรกฎาคม 2519

มหาวิทยาลัยออกคำสั่งที่ 377/2519 ห้าม
บุคคลภายนอกใช้มหาวิทยาลัยเป็นที่ประชุม
หรือแสดงข่าว นักศึกษาเคลื่อนไหวคัดค้านผู้
บริหารมหาวิทยาลัย เรียกร้องให้ยกเลิกกฎ
ระเบียบที่ริดรอนสิทธิเสรีภาพของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยใช้มาตรการเก็บโปสเตอร์ จดชื่อ
นักศึกษาที่ติดโปสเตอร์ และตั้งกรรมการ
สอบสวน

26 กรกฎาคม 2519

สภามหาวิทยาลัยประชุม พิจารณา
มาตรการลงโทษนักศึกษาที่ฝ่าฝืนคำสั่ง

27 กรกฎาคม 2519

มหาวิทยาลัยออกแถลงการณ์เรื่อง "ข้อ
กล่าวหาว่ามหาวิทยาลัยริดรอนสิทธิเสรีภาพของนัก
ศึกษา"

3 สิงหาคม 2519

ศ. เสน่ห์ จามริก, อจ.นงเยาว์ ชัยเสรี
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร และ ดร. ชาญวิทย์
เกษตรศิริ รองอธิการบดีฝ่ายหลักสูตรพื้นฐาน ขึ้น

ไปลาออกคือนายกสภามหาวิทยาลัย ให้เหตุผล
ว่า ไม่สามารถบริหารงานให้คืนสู่สภาพที่ดีได้

4 สิงหาคม 2519

อ.จ.บรรลือ คงจันทร์ รองอธิการบดีฝ่าย
การนักศึกษา ขึ้นไปลาออกตามนายวิเชียร
โรจนาวรรณ ประธานสภานักศึกษาลาออก
ประท้วงผู้บริหารมหาวิทยาลัยออกคำสั่งริดรอน
เสรีภาพนักศึกษา และประท้วงการไม่รับผิดชอบ
ของผู้บริหาร ที่ลาออกไป

9 สิงหาคม 2519

มหาวิทยาลัยเรียกประชุมอาจารย์ ข้าราชการ
และนักศึกษา ที่หอประชุมใหญ่ ศ. เสน่ห์
ชี้แจงเรื่องการลาออก

10 สิงหาคม 2519

นายกสภามหาวิทยาลัย ยับยั้งการลา
ออกของรองอธิการบดีทั้ง 4 ท่าน

16 สิงหาคม 2519

มีโปสเตอร์ติดรอบ ๆ มหาวิทยาลัย แจง
ข่าวว่าจอมพลประภาส จารุเสถียร เดินทางเข้า
ประเทศแล้ว

17 สิงหาคม 2519

มีโปสเตอร์ของนักศึกษา ชวนชุมนุม
ที่ลานโพธิ์ตอนเที่ยง แต่อธิการบดีสั่งห้าม รอง
นายกอมร. จึงประกาศให้เลิกการชุมนุมไป

19 สิงหาคม 2519

นักศึกษาจำนวนหนึ่งจับขบวนแห่รูป
"วิธาน 14 ตุลา" ไปที่ สน.ชนะสงคราม แจง
ข้อหาให้ตำรวจดำเนินคดีกับจอมพลประภาส
15.00 น. นักศึกษาชุมนุมที่ลานโพธิ์ แม้ว่า
มหาวิทยาลัยจะสั่งห้ามแล้ว 17.00 น. ศนท.
จัดชุมนุมที่สนามหลวง 22.20 น. นักศึกษา
ประชาชนประมาณหมื่นคน เคลื่อนขบวนจาก
สนามหลวงเข้าธรรมศาสตร์ มีการชุมนุมกัน
ตลอดคืน

20 สิงหาคม 2519

กรรมการ อมร. เปิดอภิปรายที่ลานโพธิ์
ชี้แจงเหตุผลที่ต่อขยายการประชุมเข้ามาใน

ธรรมชาติ การชุมนุมที่สนามฟุตบอล ยังดำเนินต่อไปจนตลอดคืน

21 สิงหาคม 2519

การชุมนุมดำเนินต่อไป กลุ่มกระทิงแดง เริ่มทำการปิดล้อมมหาวิทยาลัย 14.00 น. นักศึกษารวมค่าแห่ง 3 พันคน เดินขบวนเข้ามาทางประตูมหาวิทยาลัย ด้านพิพิธภัณฑ์ กระทิงแดง ปราระเบิดและยิงปืนเข้าใส่ท้ายขบวน มีผู้เสียชีวิต 1 คน แต่การชุมนุมยังดำเนินต่อไป 20.30 น. ฝนตกหนัก กลุ่มผู้ชุมนุมยังคงยืนหยัดอยู่ในสนามฟุตบอล จนฝนหยุดจึงเคลื่อนเข้าไปในหอประชุมใหญ่ และอยู่กันตลอดคืน

22 สิงหาคม 2519

ประกาศ ออกนอกประเทศ นักศึกษาประชาชนสลายตัว ตำรวจเข้าเคลียร์พื้นที่ในมหาวิทยาลัย

24 สิงหาคม 2519

สภามหาวิทยาลัยประชุมลับ ขอร้องให้รองอธิการบดีทั้ง 4 ท่าน อยู่ในตำแหน่งต่อไป รองอธิการบดีทั้ง 4 ท่าน ยินยอมปฏิบัติตามคำขอร้อง

19 กันยายน 2519

จอมพลถนอม กิตติขจร เดินทางกลับเข้าประเทศ บวชและหลบซ่อนในวัดบวรนิเวศน์ สนท.ยื่นเรื่องให้รัฐบาลดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งกับถนอม และส่งผู้ปฏิบัติงานออกสำรวจความเห็นประชาชน รอคูท่าที่ไม่เคลื่อนไหวใหญ่ทันที

23 กันยายน 2519

มรว.เสนีย์ ปราโมช ลาออกกลางสภาฯ อมธ.เรียกประชุมนักศึกษาที่ เอ.ที.

25 กันยายน 2519

สนท. จัดชุมนุมที่สนามข้างหอประชุม จุฬาฯ ย้ำเจตนารมณ์ในการคัดค้านถนอม

29 กันยายน 2519

สนท. จัดชุมนุมที่สนามหลวง ยื่นข้อเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการกับถนอม ภายในวันที่ 2 ตุลาคม มีผู้คอยก่อกวนการชุมนุมอย่างหนัก

เช่น เองพินฆมาภัสสร

2 ตุลาคม 2519

รัฐบาลยังไม่สามารถจัดการกับถนอมได้ สนท.ประกาศนัดชุมนุมทั่วประเทศวันที่ 4 ตุลาคม

3 ตุลาคม 2519

เริ่มการสอบประจำภาคแรกของธรรม-ศาสตร์ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 บางส่วน ไม่ยอมเข้าห้องสอบ เพื่อประท้วงถนอม ชุมนุมกันที่ลานโพธิ์ แล้วย้ายไปสนามหน้าคึกคึกโดม หลังจากนั้น ได้ตกลงกันที่จะจัดชุมนุมอีกครั้งในตอนเที่ยงวันรุ่งขึ้น เพื่อชักชวนเพื่อนนักศึกษาปี 1 ซึ่งจะต้องมาสอบวิชาภาษาไทยทุกคนในตอนบ่ายให้งดสอบ ประท้วงถนอม

4 ตุลาคม 2519

นักศึกษาศึกษาปี 1 จัดชุมนุมที่ลานโพธิ์ ชุมนุมนานาชาติและการละคร จัดรายการละครขนาดสั้น สะท้อนการแขวนคอช่างไฟฟ้า 2 คน ที่นครปฐม มาร่วมแสดงนักศึกษาปี 1 ส่วนใหญ่ที่มาสอบในวันนั้น งดสอบ เข้าร่วมการชุมนุม อธิการบดี มาขอร้องให้เลิกชุมนุม เกิดโต้เถียงกันขึ้น สภานักศึกษาเรียกประชุมฉุกเฉินที่ห้อง เอ.ที. นักศึกษาปี 1 จึงย้ายการชุมนุมจากลานโพธิ์ มาเข้าฟังการประชุมสภาฯ ด้วยที่ประชุมสภาฯ มีมติให้งดสอบทั้งมหาวิทยาลัย เพื่อประท้วงถนอม ตอนเย็น สนท. จัดชุมนุมที่สนามหลวง แล้วย้ายที่ชุมนุมมายังลานโพธิ์ มีการอภิปรายและรายการแสดงตลอดคืน

5 ตุลาคม 2519

การชุมนุมยังดำเนินต่อไปที่ลานโพธิ์ นักศึกษาจากหลายมหาวิทยาลัย ประกาศงดสอบและทยอยมาร่วมชุมนุม ตอนเย็น จำนวนผู้ร่วมชุมนุมเพิ่มมากขึ้นเป็นหลายหมื่นคน จึงย้ายที่ชุมนุมจากลานโพธิ์ มายังสนามฟุตบอล วิทยุยานเกราะและ นสพ.ดาวสยาม เริ่มโจมตี สนท.ว่า หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ตอนค่ำ กรรมการ สนท.และตัวแทนชุมนุมนานาชาติ แสดงข่าวเรื่องการแสดงละคร

6 ตุลาคม 2519

สุธรรม แสงประทุม กับกรรมการ สทท. และตัวแทนชุมนุมราษฎรศิลป์ฯ เดินทางไปพบ นายกรัฐมนตรี เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ ตำรวจนครบาล, ดชด., ลูกเสือชาวบ้าน, กระจกแดง ฯลฯ ใช้อาวุธสงคราม บุกเข้าสังหารหมู่ นักศึกษาประชาชนในธรรมศาสตร์ นายจรรพจน์ ทองสินธุ์ ประธานฝ่ายสถาบันสัมพันธ์ อมธ. และกรรมการ สทท. ถูกยิงเสียชีวิต และถูกลากศพไปตามสนามฟุตบอล ฯลฯ

“คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” เข้าทำรัฐประหารยึดอำนาจ ประกาศล้มรัฐธรรมนูญ, รัฐสภา และรัฐบาล ประกาศกฏอัยการศึก ห้ามนัดหยุดงาน และชุมนุมทางการเมือง ตลอดจนประกาศเลิก ศูนย์, องค์การ, สโมสร, ชมรม, กลุ่ม และพรรค ของนักศึกษาทุกชนิด

2520

การเคลื่อนไหวของนักศึกษาทุกชนิด ถูกบีบให้ “ลงใต้ดิน” (แจกแฉกแถลงการณ์ในห้องน้ำ, ไปรษณียบปลิวลงจากยอดตึก ฯลฯ) ปลายปี 2520 - ต้นปี 2521

เริ่มเกิดกิจกรรมระดับ คณะ และชมรม ในธรรมศาสตร์

กุมภาพันธ์ 2521

รัฐบาลเกรียงศักดิ์ ให้ทุกมหาวิทยาลัย มีองค์การนักศึกษาได้

17 กุมภาพันธ์ 2521

นักศึกษากว่า 2 พันคน ประชุมในหอประชุมใหญ่ เรียกร้องให้มี สภานักศึกษา มีการเลือกตั้งองค์การนักศึกษาทางตรง มีการบริหารงานที่เป็นอิสระ และเรียกร้องให้มีตัวแทนนักศึกษาเข้าร่วมร่างธรรมนูญนักศึกษาด้วย (เรียกการเคลื่อนไหวครั้งนี้ว่า “มติ 17 กุมภาพันธ์”)

กุมภาพันธ์-มิถุนายน 2521

เลือกตั้งตัวแทนนักศึกษาจากทุกคณะ รวม 16 คน เป็นกรรมการร่างธรรมนูญนักศึกษา ร่วมกับฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัย แต่เมื่อ

ร่างเสร็จแล้ว ฝ่ายบริหาร กลับไม่ยอมรับ และประกาศใช้ระเบียบข้อบังคับที่ทางทบวงมหาวิทยาลัยร่างมาให้แทน ซึ่งกำหนดให้มีสโมสรนักศึกษา โดยการเลือกตั้งทางอ้อม และไม่ให้มีสภานักศึกษา นักศึกษาเข้าชื้อกันกว่า 4 พันคน เรียกร้องให้เปิดหอประชุมใหญ่ เพื่อชี้แจงเรื่องนี้ แต่ฝ่ายบริหารปฏิเสธ

28 กรกฎาคม 2521

คณะกรรมการนักศึกษา 8 คณะ และคณะกรรมการร่างธรรมนูญ จัดชุมนุมนักศึกษาที่ลานจอดรถ คณะเศรษฐศาสตร์ ประกาศยื่นข้อเรียกร้องที่จะให้มีสโมสรนักศึกษาที่เป็นประชาธิปไตย หลังจากนั้น ได้ประกาศตั้ง “กลุ่มนักศึกษาต่อสู้เพื่อเสรีภาพและประชาธิปไตย” หรือ นต.ปช. เพื่อดำเนินการต่อสู้ต่อไป

สิงหาคม 2521

เลือกตั้งสโมสรนักศึกษาทางอ้อม โดยเลือกตัวแทนจากแต่ละคณะ แล้วจึงให้ตัวแทนเลือกกรรมการบริหาร สมธ.อีกต่อหนึ่ง ปรากฏว่า นายกฤษฎาภรณ์ นุดจรัส ได้รับเลือกเป็นนายก สมธ.คนแรก

16 กันยายน 2521

รัฐบาลออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม “คดี 6 ตุลา” มีผลให้จำเลยทั้ง 19 คน ได้รับอิสรภาพ

18 กันยายน 2521

สมธ.ร่วมกับ สโมสรนักศึกษาอีก 8 แห่ง จัดงานรับขวัญ “ผู้บริสุทธิ์ 6 ตุลา” ที่ลานโพธิ์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวระหว่างสถาบันขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ตุลาคม 2521

เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ทางภาคอีสาน สโมสรนักศึกษา 12 สถาบัน ร่วมกันตั้ง “คณะกรรมการนักศึกษาช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบปัญหาหน้าท่วม” (คน.ปน.)

4 ธันวาคม 2521

คณะกรรมการ สมธ.มีมติให้ตั้ง อนุกรรมการแก้ไขธรรมนูญ ให้เป็นประชาธิปไตย

มหาวิทยาลัยยอมให้มีการเลือกตั้งทางตรง แต่
ยังไม่ให้มีสภา

ต้นปี 2522

เลือกตั้ง สมช.ทางตรงครั้งแรก ผู้สมัคร
จาก นค.ปช. ซึ่งมีนายชูชัย ฤดีสุขสกุล เป็น
นายกฯ ได้รับเลือก

24-25 พฤษภาคม 2522

สโมสรนักศึกษา 18 สถาบัน ร่วมกัน
จัดงาน "สู่ความหวังใหม่" ที่บริเวณสนามกีฬา
จุฬาฯ เพื่อให้กำลังใจแก่ผู้สอบเข้ามหาวิทยาลัย
ไม่ได้ การรวมตัวของสโมสรนักศึกษาต่าง ๆ
เพิ่มขึ้นเป็น "18 สถาบัน"

มิถุนายน 2522

สมช.จัดงานรับเพื่อนใหม่นอกสถานที่
(วังตะไคร้) เป็นครั้งแรกหลัง "6 ตุลา"

มิถุนายน-กรกฎาคม 2522

"18 สถาบัน" เคลื่อนไหวออกสู่ภายนอก
ครั้งแรกในกรณี "ญวนอพยพ"

สิงหาคม 2522

"18 สถาบัน" เคลื่อนไหวกรณีน้ำมันขึ้น
ราคา

14 ตุลาคม 2522

สมช.ร่วมกับ "18 สถาบัน" จัดงานรำลึก
"วีรชน 14-6 ตุลาคม" มีการเดินขบวน ไปวาง
หรีดที่สี่แยกคอกวัว และอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

พฤศจิกายน 2522

สมช. และ 18 สถาบัน คัดค้านรัฐบาล
ขึ้นค่าไฟฟ้า

ที่สนามฟุตบอลธรรมศาสตร์ และสนามหลวง
จนมีผลทำให้รัฐบาลต้องลาออกไป
มิถุนายน 2523

อมร.จัดงานรับเพื่อนใหม่นอกสถานที่
(วังตะไคร้)

กลุ่ม นค.ปช. เปลี่ยนเป็น "พรรคแสง
ธรรม"

เลือกตั้ง สมาชิกสภานักศึกษาครั้งแรก โดย
แยกเป็นผู้แทนชั้นปี ๆ ละ 6 คน ผู้แทน
คณะ ๆ ละ 3 คน รวม 48 คน

สิงหาคม-กันยายน 2523

อมร. และ "18 สถาบัน" เคลื่อนไหวคัด
ค้านการต่ออายุราชการของ พลเอกเปรม ติณ
สูลานนท์ แต่ขอมขุดิการเคลื่อนไหวลงกลางกัน
หลังจากพรรคประชาธิปัตย์ แถลงว่า ได้รับ
"ข้อมูลใหม่" และคัดค้านประกาศของกระทรวง
มหาดไทย เรื่อง หนังสือต้องห้าม 96 รายการ
ตุลาคม 2523

อมร. และ "18 สถาบัน" จัดงานรำลึกวีรชน
14-6 ตุลา ที่บริเวณสนามฟุตบอลมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

พฤศจิกายน 2523

"18 สถาบัน" เคลื่อนไหวคัดค้าน การขึ้น
ราคาน้ำตาลทราย ของรัฐบาล มีการจัดชุมนุม
ประชาชน บริเวณสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์
กุมภาพันธ์ 2524

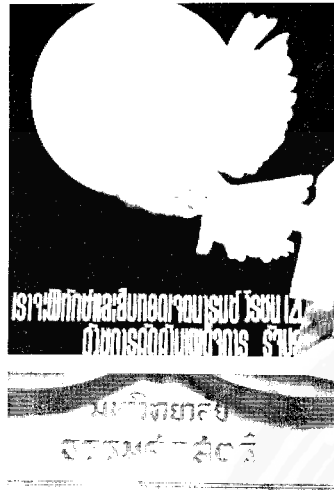
เลือกตั้ง อมร. ผู้สมัครจากพรรคแสง
ธรรม ที่มีนายบุญสม อัครธรรมกุล เป็น นายก
ได้รับการรับรอง (มีผู้สมัครทีมเดียว) ให้เป็น
อมร.

มิถุนายน 2524

อมร. จัดงานรับเพื่อนใหม่นอกสถานที่
(วังตะไคร้)

เลือกตั้งสมาชิกสภานักศึกษา ผู้สมัคร
จาก "พรรคเจ้าพระยาประชาธิปไตย" (จปต.) ได้
รับเลือกเป็นเสียงข้างมากในสภา ขณะคู่แข่ง
จากพรรคแสงธรรม

ตุลาคม 2524

อมธ. จัดงานรำลึก วีรชน 14 ตุลา ที่ บริเวณสนามฟุตบอล

กุมภาพันธ์ 2525

เลือกตั้ง อมธ. ผู้สมัครจากพรรคแสงธรรม ได้รับการรับรองให้เป็น อมธ.

มิถุนายน 2525

อมธ. จัดงานรับเพื่อนใหม่ภายในมหาวิทยาลัย

ความเปลี่ยนแปลงด้าน ระบบการศึกษา

2425

กำเนิด “โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ”

2440

กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงตั้ง โรงเรียนกฎหมาย

2442

กำเนิดโรงเรียนการปกครองของกระทรวงมหาดไทย

2445

กำเนิด “โรงเรียนมหาดเล็กหลวง” รับคนจบจากโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ที่ต้องการข้าราชการฝ่ายปกครอง โดยโอนครูและนักเรียนมาจากโรงเรียนการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2453

เปลี่ยนโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเป็น “โรงเรียนข้าราชการพลเรือน ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” โดยแบ่งการศึกษาเป็นหลายสาขา สาขาการปกครอง ชื่อ “โรงเรียนรัฐประศาสนศึกษา”

2454

โอนโรงเรียนกฎหมายมาขึ้นต่อกระทรวงยุติธรรม

2459

เปลี่ยนโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ เป็น “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” โรงเรียนรัฐประศาสนศึกษา กลายเป็น “คณะรัฐประศาสนศึกษา”

2467

ตั้งสถานนิติศึกษา รับผิดชอบโรงเรียนกฎหมาย

2474

เปลี่ยนชื่อ คณะรัฐประศาสนศึกษา เป็น “แผนกวิชาข้าราชการพลเรือน”

2476

ยุบสถานนิติศึกษา ตั้งคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ฯ ให้แผนกวิชาข้าราชการพลเรือน รวมเข้ากับคณะนิติศาสตร์ เปลี่ยนชื่อเป็น “คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”

17 มีนาคม 2476

ประกาศ “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง” โอนคณะนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ จุฬาฯ มาขึ้นต่อ มธก.

1 เมษายน 2477

เริ่มดำเนินการ “มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง”

27 มิถุนายน 2477

พิธีเปิด มธก. ณ ดึกโรงเรียนกฎหมายเดิม เชิงสะพานผ่านพิภพลีลา (ที่ตั้ง กรมประชาสัมพันธ์ ปัจจุบัน)

เริ่มสอนหลักสูตรปริญญาตรี เรียนรวมจบแล้วได้ปริญญา “ธรรมศาสตร์บัณฑิต” (ธ.บ.) รับนักศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยไม่ต้องสอบเข้า ผู้จบมัธยมบริบูรณ์ (ม.6) หรือเทียบเท่า หรือถึงไม่จบ แต่ผ่านการสอบ ความรู้ทั่วไปของมหาวิทยาลัย มีสิทธิสมัครเข้าเรียนได้ ยิ่งกว่านั้น ในปีแรก (2477) ยังให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลบางประเภท (เช่น สส., กำนัน, ผู้ใหญ่

บ้าน ฯลฯ) เข้าเรียนได้ด้วย มีผู้สมัครเป็น
นักศึกษาในปีแรกถึง 7,094 คน

2478

เริ่มสอนตามหลักสูตรปริญญาโท โดย
แยกตามสาขาวิชา ผู้จบนิเทศศาสตร์ จะได้ปริญญา
นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต (น.บ.) ผู้จบรัฐศาสตร์
ได้รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.บ.) ผู้จบเศรษฐ
ศาสตร์ ได้เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (ศ.บ.)
และผู้จบวิชาการทูต ได้ปริญญามหาบัณฑิต
ทางการทูต (ท.บ.) ส่วนหลักสูตรปริญญา
เอก ซึ่งแยกเป็น 4 สาขาวิชาเหมือนปริญญา
โท ไม่มีการเปิดสอน

2479

รัฐบาล “คณะราษฎร” ตราแผนการศึกษา
แห่งชาติ กำหนดให้มีการศึกษาระดับเตรียม
อุดมศึกษา

2480

มธก. ตั้งโรงเรียน “เตรียมปริญญา มธก.”
รับผู้จบ ม.6 หรือเทียบเท่า ส่วนนักศึกษา มธก.
เปลี่ยนมารับผู้จบจาก ค.มธก.หรือเทียบเท่า

2482

เริ่มจัดการศึกษา เพื่อรับประกาศนียบัตร
ชั้นสูงทางวิชาการตรวจบัญชี (เทียบเท่า
ปริญญาโท) และประกาศนียบัตรการพาณิชย์
(เทียบเท่าปริญญาตรี)

2490

เลิก ค.มธก. เนื่องจากมีโรงเรียนระดับ
เตรียมอุดมศึกษา แพร่หลายแล้ว เปลี่ยนมา
รับนักศึกษาที่จบจากโรงเรียนเตรียมอุดมทั่วไป

2492

แยกหลักสูตรปริญญาตรี (ธ.บ.) เป็น
4 คณะ คือ นิเทศศาสตร์, รัฐศาสตร์, เศรษฐ
ศาสตร์ และพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

2495

ปีสุดท้ายของหลักสูตรเก่า (ธ.บ.)

16 มีนาคม 2496

ออกพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยฉบับ
ใหม่ เปลี่ยนชื่อเป็น “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”

2496

เริ่มระบบสอบเข้าบางส่วน ที่คณะรัฐ
ศาสตร์ (หลักสูตรกบินนอน)

2497

ตั้งคณะสังคมสงเคราะห์ะที่มี 2 แผนก
คือ วารสารศาสตร์ และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

2498

ตั้งคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สอนหลัก
สูตรปริญญาโท โดยรับผู้จบปริญญาตรีจาก
สาขาต่าง ๆ

2502

วางโครงการตั้งคณะศิลปศาสตร์ เพื่อ
ให้ผู้สอบเข้าใหม่ เรียนศิลปศาสตร์ก่อน 2 ปี
แล้วจึงแยกคณะ

2503

เปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัย “ปรีดี” เริ่มระบบ
การสอบคัดเลือก แต่ละคณะจัดการสอบเอง

2504

เปลี่ยนให้สหภาพการศึกษา เป็นผู้จัดการ
สอบคัดเลือก

2505

ตั้งคณะศิลปศาสตร์

2506

ลดหลักสูตรเรียนรวมศิลปศาสตร์ เหลือ
1 ปี

2508

คณะเศรษฐศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตร
ภาคค่ำ เปิดแผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

2509

เปิดสอนวิชาวารสารศาสตร์และสื่อ
มวลชน ภาคค่ำ จบแล้วได้ประกาศนียบัตร
วิชาชีพ

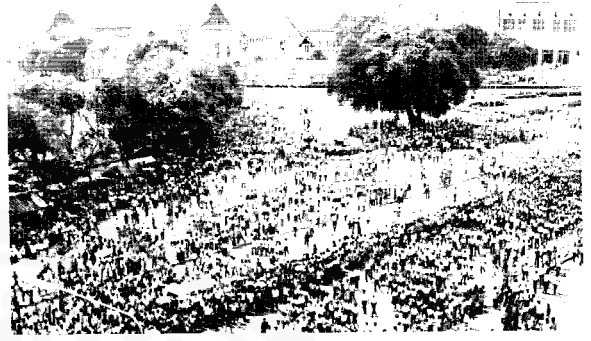
2513

แยกแผนกวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ออกจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ แล้วตั้งเป็น แผนกอิสระวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน เริ่มการเรียน ระบบ หน่วยกิต

2520

แยกแผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ออกจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ แล้วตั้งเป็น แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

2522 เปลี่ยน แผนกอิสระวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน เป็น คณะ

2524

จัดตั้ง “โครงการนักศึกษาเรียนดีจากชนบท” เพื่อช่วยเหลือให้ทุนการศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคอีสานที่มีฐานะยากจนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๑๐ ธันวาคม ๒๕๒๔

จัดตั้งสถาบันทรัพยากรมนุษย์

25 มิถุนายน 2525

จัดตั้งสถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา

18 พฤศจิกายน 2525

จัดตั้งสำนักทะเบียนและประมวลผล

2 พฤษภาคม 2526

ท่านผู้ประศาสน์การปรีดี พนมยงค์ถึงแก่สัญกรรมที่บ้านพักชาน กรุงปารีส

9 สิงหาคม 2526

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดงานทำบุญ 100 วันเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่การถึงสัญกรรมของท่านผู้ประศาสน์การ มีพิธีกรรมทางศาสนาและการแสดงในหอประชุมใหญ่ตลอดทั้งวัน

2527

ดำเนินการต่อเนื่องในโครงการวิทยาเขตรังสิตก่อสร้างอาคารบรรยายรวม ดิกรบริการรวม หอพักนักศึกษา 4 หลังความจุ 1,000 คน และอาคารสำนักเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา วิทยาเขตรังสิตจะเปิดรับนักศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 เป็นต้นไป

17 กุมภาพันธ์ 2527

ยกฐานะแผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เป็น คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

27 มิถุนายน 2527

กิ่งศตวรรษธรรมศาสตร์

อธิการบดี

ในรอบ ๕๐ ปี

1. หลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์) ผู้ประศาสน์การ มธก. 2477-2495 ศาสตราจารย์ เดือน บุญนาค รักษาการผู้ประศาสน์การ มธก. 2491-2493 พลตรี หลวง วิจิตรวาทการ รักษาการผู้ประศาสน์การ มธก. 2493-2494 พลโท สวัสดิ์ ส.สวัสดิ์เกียรติ รักษาการผู้ประศาสน์การ มธก. 2494-2495
2. ศาสตราจารย์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม อธิการบดี มธ. 2495-2500

3. ศาสตราจารย์ หลวงจางูญเนติศาสตร์ อธิการบดี มธ. 2500-2502
4. จอมพล ถนอม กิตติขจร อธิการบดี มธ. 2502-2508
5. ศาสตราจารย์ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ อธิการบดี มธ. 2508-2514
6. ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดี มธ. 2514-2518
7. ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อธิการบดี มธ. 2518-2519
8. ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ อธิการบดี มธ. 2519-2520
9. ศาสตราจารย์ ประภาส อวยชัย อธิการบดี มธ. 2520-2525
10. ศาสตราจารย์ นางเยาว์ ชัยเสรี อธิการบดี มธ. 2525-

เชิงอรรถ

¹ หนังสือ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนักศึกษา เล่มนี้ เป็น “เอกสารประวัติศาสตร์” ที่สะท้อนภาพการเคลื่อนไหวของนักศึกษา ก่อน “14 ตุลา” ที่สำคัญมากเล่มหนึ่ง กองบรรณาธิการร่วมกันจัดทำประกอบด้วย บัณฑิต เองนิลรัตน์ จากธรรมศาสตร์, นฤมิตร สอดสุข จากเชียงใหม่ (ปัจจุบันเป็นอาจารย์ศิลปากร), สันโดย เต็มแสงเลิศ จากจุฬา, ศรีดอก กาลพฤกษ์ จากขอนแก่น และประสาร ญาณวิสุทธิ จากประสานมิตร โดยมี วิสา กัญทัฬหจากรามคำแหง เป็นบรรณาธิการ

² ทฤษฎีและรายละเอียดของการแบ่งยุคประวัติศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมไทย ทำนองนี้ ดูได้จาก รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, “เศรษฐกิจไทยปี 2522 : วิฤตการณ์แห่งโครงสร้างและวิฤตการณ์แห่งเส้นทางพัฒนาเศรษฐกิจ” วิฤตการณ์เศรษฐกิจไทย ปี 2522, หน้า 83 - 95 ; สุธี ประศาสน์เศรษฐ. “วิวัฒนาการระบบเศรษฐกิจไทยในรอบ 200 ปี”, ปาจารย์สาร, 9.1 (มกราคม 2525), หน้า 8 - 23 และ ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ, “คำนำเสนอ” ใน สุจิตต์ วงษ์เทศ, เจ้าขุนทองไปปล้น, หน้า (9) (17).

³ แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในแง่ของนโยบายและทำที่ทางการเมือง ระหว่าง “คณะราษฎร” สายปรีดี (และพระยาพหล) ที่ดำเนินนโยบาย “เสรีนิยม” กับสายจอมพล ป. ที่ดำเนินนโยบาย “ชาตินิยม” แต่ถ้ามองในแง่โครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม จะเห็นว่า ทั้งสองฝ่าย ต่างเป็นตัวแทนของความสัมพันธ์แบบ “ทุนนิยมภายใน” หรือ “ทุนนิยมแห่งรัฐ” ด้วยกัน ผู้เขียนจึงจัดให้ระยะ 2475 - 2490 กระทั่ง 2490 - 2500 (ในบางด้าน) ซึ่งมีรัฐบาลและนโยบายต่างกัน เป็นช่วงเดียวกัน โดยถือว่าระยะ 2490 - 2500 เป็นระยะผ่าน (ดูคำอธิบายในหัวข้อที่แล้ว)